

Domino, quod meum transitum non longe divisurus est ab ipsis; quia, ut ipsi nostis, quantum dilexi ejus catholicissimum sensum, tantum me, etsi discrepantem meritis, minime tamen reor distantia longiore depositionis meæ diem ab ejus obitu tempore sequestrari: interea crescit additurque exitus Israel de terra Ægypti, id est animæ sanctæ de hoc mundo corporalis vitæ migratio.

34. Jubet ergo se monasterio virginum, quod ipse fundaverat, sella famulantium manu gestari, quasi consolaturus anxias, quibus suspicio transitus sui abstulerat somnum, et cibum oblivio. Psalmorum quoque sono lacrymis intercluso, mugitum pro cantico, et gemitum pro *Alleluia* reddebant. Consolatis igitur compellatisque filiabus non alacritatem contulit, sed mœrorem accumulavit. Etenim in promptu erat agnoscere jam migraturum esse ad divinam patriam pium Patrem. Alloquitur itaque primam, quasi more et dulcedine sua ultra ducentarum puellarum venerabilem Cæsariam (a) matrem, et consolatur, atque ad palmam tendere supernæ vocationis hortatur; et ut teneant regulam quam ipse ante aliquot annos instituerat, monet; sicque etiam taliter eandem testamento suo (b), succedentibus etiam sibi episcopis, et reliquo clero præfecturæ, vel comitibus, seu civibus per epistolas suas commendat, quatenus minime perferrent tempore post futuro laborem. Erat constitutio ipsius monasterii eo tempore annis plenariis 30 (c). Dat ergo eis orationem et benedictionem, vale ultimum dicens, illis rugientibus, ad ecclesiam revertitur. Tertio namque die post sancti Genesii (d) C

(a) Hæc Cæsaria secunda, quæ sorori Cæsarii successerat.

(b) Testamentum dedimus in Commentario, § 6.

(c) De monasterio ædificato egimus, ibid., § 2.

(d) Acta S. Genesii martyris Arelatensis illustrata

* Qui S. Cæsarii vitam in Bibliotheca Regis exscripsit, hunc commentarium omiserat. Postea vero animadvertentes de eo frequenter agi in notis, ipsam ad calcem tomi, quia jam non alius nobis patebat locus, rejecimus. Ebr.

A festum, id est vi calendarum Septembrium ante diem depositionis sancti Augustini antistitis, et post diem dedicationis monasterii sui cum jam (e), valedixisset pridie cunctis, imminente hora prima, inter manus qui aderam pontificum, et presbyterorum, ac diaconorum, beatam animam lætus emisit ad Christum.

35. Sancti etiam corporis vestimenta ita a diversis lamentantibus vel fidelibus populis pia violentia diripiebantur, ut assistentibus nobis presbyteris ministrisque vix potuerit vel a suscipiendarum reliquiarum patientia revocari. De quibus jugiter, Deo præstante, sicut superius dixi, infirmorum curationes creberrime celebrantur. Admirabile quidem gaudium fecit in cœlis, in terris vero intolerabilem luctum reliquit; quem luctum non solum boni, sed et si qui mali viderunt, simul participarunt. Nam quis in exsequiis illis sanetus vel extraneus propter lacrymas psalmum cecinit? Sed omnes omnino boni malive, justi et injusti, Christiani vel Judæi, antecedentes vel sequentes voces dabant: Væ, væ, et quotidie amplius væ, quia non fuit dignus mundus diutius talem habere præconem seu intercessorem. Sepultus itaque est in basilica Sanctæ Mariæ semper virginis, quam ipse condidit, ubi sacra virginum corpora de monasterio suo conduntur. Nos quoque fidei devotione et sedulitate debita veneremur in terris, cujus anima confidimus, gaudemus, et gloriamur, quod præfulget in cœlis, ad laudem et honorem Jesu Christi Domini nostri, qui cum æterno Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per infinita sæcula sæculorum. Amen.

sunt ad 25 Augusti.

(e) Dedicationem factam 26 Septembris anni 512 diximus in Commentario * num. 18, indeque cum Pagio probavimus mortuum esse anno 542.

OPERUM PARS PRIOR.

SERMONES.

I.

S. Cæsario Arelatensi ascripti sunt sermones sequentes Appendicis tomi quinti S. Augustini operum, nempe:

Sermones 2, 4, 8, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 19, 22, 28, 29, 34, 35, 37, 38, 40, 41, 42, 44, 45, 63, 66, 69, 76, 78, 89, 91, 93, 104, 107, 110, 112, 115, 116, 129, 131, 139, 145, 173, 174, 224, 225, 228, 230, 244, 249, 253, 256, 267, 269, 279, 281, 286, 288, 289, 292, 293, 301, 303, 306, 307, 308, 309, 313, 314.

II.

(Ex Bibliotheca Maxima Patrum Margarini de la Bigne.)

HOMILIA PRIMA.

De Paschate.

Exsulta, cœlum, et lætare, terra. Deus iste amplius ex sepulcro radiavit quam de sole refulsit.

D Doleat infernus, quia resolutus est; gaudeat, quia visitatus est.

Resultet, quia ignotam lucem post sæcula longa vidit, et in profundæ noctis caligine respiravit. O

pulebra lux quæ de candido cœli fastigio promicasti, et inter sinenta sulphurea sedentes in tenebris et umbra mortis subita claritate vestisti. Confestim igitur æterna nox inferorum Christo descendente resplenduit. Similis stridor lugentium ille, soluta sunt onera catenarum, disrupta ceciderunt vincula damnatorum. Anonitæ mentis obstupere, tortoras. Quinis simul impia officina contremuit, cum Christum repente in suis sedibus vidit. Mox igitur ferruginei silentiores descendente Christo talia inter umbrosa silentia cœci, metu inebriante, submurmurant: Quinam, inquit, est iste, terribilis, et miris splendore chorus? Nunquid noster, talem excepit tartarus, nunquid in nostram cavernam talem eromuit mundus? Lustrator est iste, non debitor; extractor est, non peccator; iudicem videmus, non supplicem; venit jubere, non succumbere; erumpere, non manere. Ubinam putatis janitores nostri dormierunt, cum iste bellator elaustra nostra rexabat? Hic, si reus, esset, superbus vel audax non esset. Si cum aliqua delicta fuscarent, nunquam fulgore suo nostras tenebras dissiparet. Sed ai Deus est, quid in sepulcro facit? Si homo, quid præsumpsit? Si Deus, ut quid venit? Si homo, quare baptizans soluit? Nunquidnam iste cum auctore nostro composuit, aut forte ipsum aggressus vidit, et sic nostra regna transiuit? Certe mortuus erat, certe victus eras. Illusus est præliator noster in mundo; nesciuit quam hic stragem procuraret inferno crux illa tollens gaudia nostra, parturientis damna nostra. Per lignum dilati sumus, per lignum evertimur; perit potestas illa semper populis formidata. Nullus huc vivus intravit, nemo carnifices terruit. Nunquam hoc in loco fuligine et nigra semper caligine cæcabo injucundum lumen apparuit. An forte sol de mundo migravit? Sed nec cœlum nobis astraque parent, et tamen infernus lucet. Quid agimus? Quomodo vertimur? Defendere contra istum non valemus cruentas domus, et obtinere nostri averni custodiam non valemus! Male turbati sumus. Lumen obtenebrare nequivimus, insuper et de nostro interitu formidamus.

HOMILIA H.

De Paschate.

Magnum et admirabile Paschæ et baptismi sacramentum jamdudum etiam in Veteri Testamento vel lege novimus consecratum. Celebre sæculis est, cum B. Moyses populum Domini de Ægypto et de jugo indignæ servitutis educeret (*Exod. xy*), celebre est facere plebi transitum maris Rubri profundum natura rerum obstupescente potuisse. Hic primo loco diligentius inspicimus, quid talis servitus, vel quid talis transitus ædificationis possit afferre: quia et B. Apostolus dicens hæc omnia in figura facta sunt illis, in cœlesti auctoritate confirmat illius temporis signa atque miracula ad futuræ redemptionis pertinuisse mysteria. Sic enim ait: *Patres nostri omnes sub nube fuerunt et omnes mare transierunt, et omnes in Moysen baptizati sunt in nube et in mari.*

A Nostris ergo jam tunc sub illius populi ducatu nostris commodis militabat divina virtus, prædives in beneficiis, sed semper in promissis. Dux quidem erat eis B. Moyses, sed eos in columna lucis et nubis Filius et Spiritus S. præcedebat. Hoc loco agnoscamus ingrimis quod plebs quæ præpositos suos studet audire, Deum sequitur, et per Deum hominem pervenit ad salutem. Ergo filii Israel ad libertatis et quietis et regni sedem per difficiles iniquis vias ducis Moysi et sacerdotis sui dum non delectantur imperio, Dei merere comitatum. Nec immerito eos hostis non atigit: Lux præcepit, ignis expavit. Sic Propheta testatur. *Et increpavit, inquit, mari Rubra, et recessit.* (*Psal. cv*). Et iterum: *Mare vidit et fugit* (*Psal. cxiv*). Quid vidit? Hoc itaque quod in baptismo eripi debet. Sine dubio illud terribile profundum atque secretum assistentis iaboravit majestatem, et ad præceptam sui cessit auctoritas. Et ideo filii Israel sequi vel inter undas transeunt, vel sub undis, cum super eos prærupte vastorum gurgitum molæ pendentes dextra levæque fluctibus imminerent, cum creatura insensibilis elementi factorem suum sentientes, transmeantibus circumflua præberet viam, et in persequentes pararet refusa vindictam. Secundum hæc, si et per vitia et crimina quasi Ægyptum reliquimus, et curram unusquisque nostrum intento corde post Christum, auctorem peccati diabolum, Christianus idam Hebræus Ægyptum non timebit. Talis est enim natura et infirmitas inimici: de recedente cadit, et per dorsum tuum, si legem Domini tanquam Moysen sequaris, ingreditur. Ecce hostem, quem fugisse vicisse est. Jam prinum durissima illa Ægypti tyrannica servitus, quid aliud præferebat, quam diabolum super humanum genus peccatorum exercere dominatum. Quid, inquam, aliud erant illa vitia et horrenda in luto et paleis Pharaonis imperia, nisi fœda atque terrena diabolicæ voluptatis officia, et vitiorum detestanda contagia? Si quidem infructuosa et inania vitæ hujus opera paleæ sunt. Paleæ, inquam, nimium flammis amica materia.

Sed et hoc ipsum quod Pharaon puerulos Hebræorum pueros jubet interfici, et feminas reservari, diaboli vitæ speciem præferens, inimicus spiritus, et amicus carni, invidens virtuti, consentiens voluptati: fortitudinem præfocabat, concupiscentias nutrebat. Hæc itaque servitus, quod pejus est, non illius tantum temporis fuit, sed etiam nunc animus negligentium et infidelium multo periculosius nexibus blandæ captivitatis involvit. A quo enim quis vincitur, sicut et Apostolus testatur, ejus et servus est: iste obtemperat injustitiæ, ille iræ; iste superbiæ, ille sævitæ; iste malitiæ, ille iracundiæ; iste avaritiæ, ille luxuriæ. Nescio quomodo se inter hæc ingenium dicere audeat, quem tot domini in partes suas distrahunt. Quid prodest quod liber est in natura, qui servus est in conscientia? Videmus nos extrinsecus generis claritate sublimes intrinsecus mentis infirmitate degeneres. Innocentum dominos,

et criminum servos. Jam melior est vernaculorum A ratio, quos originalis videtur inclinasse conditio. Habetis boni famuli vestram consolationem, pro libertate complectimini honestam servitatem. Intolerabile jugum et fœda dominatio, et erubescenda subjectio. Aut quid spei relinquatur servienti, ubi æterna mors juncta est servituti. Sine causa est a foris vel genere vel honore conspicuus, qui non est intus ingenuus. Gravi damnatione iterantur crimina, postquam Christi sanguine sunt redempta. Inexcusabile malum est post mortem Redemptoris nostri Domini servum maculari peccatis. Si forte charissimi hominis cujuscunque servus duris domini sui urgeatur imperiis, quocunque fugiendo aut latitando evadere et declinare iniquum donatum potest. Servus peccati quo fugiet? Quo se trahet? Quocunque fugiat, B non fugit seipsum. Non est quo eat mala conscientia. Sequitur se, imo non recedit a se. Vix aliquod deforis potest esse remedium, quando intus est vulnus inclusum. Quid prodest quod homo sonantem fugit arcum, qui jaculum secum portat infixum? Serpens ille etsi revocavit morsum, reliquit venenum. Fecit quisque peccatum ut aliquam caperet voluptatem. Remanet quod damnat, præterit quod delectat. Consummata iniquitas permanet, voluptas fugitiva pertransit. De hac ergo servitute et de his hostibus usque ad baptismi littora Dei populum persequentibus innumera captivorum millia per sacri fontis irriguum liberat Christo, et confringit super aquas caput draconis magni. Ac sic ille sævissimus draco proprium venenum in necem sui refusus sensit exitii; ac dum nocere se credit, dum contra Dominum suum cæcus impetum facit, dumque tormenti sui illidit in solida, ietu suo reperiens, fortem fuisse se doluit, et omnem nocendi potentiam se amisisse cognovit, qui noxios virulentorum dentium morsus sacro in corpore reliquit. Et ideo nunc infelices quosque, quos sibi assensum facilem accommodare præviderit, ad fœces suas sollicitationum carminibus trahit, ut voluntariam prædam infernis expectet. Ac proinde prostratus Domino humanum genus non quasi fortior impugnat, sed iniqua consilia quasi delilitatus insibilat. Cujus vos carmina ut possitis evadere, de eloquiis Dei vocem sacræ incarnationis libenter audite. Hunc Christus non in sua divinitate, sed in nostra carne superavit, ut etiam a nobis eum C superari posset. straret. Hunc, inquam, per sanctos suos Christus interfecit. Et forte hic est ille serpens quem beati Moysi virga in serpentem versa, consumpsit (Exod. 17). Quo genere jam tunc evidenter ostendit, per virgam item, per Christi Domini regiam potestatem, contendum esse mortis auctorem. Moysi itaque contra maleficos decertante, modo convertebatur virga in serpentem, modo serpens revertebatur in virgam. Quid est hoc? In serpente personam hominis maledicti qui crucifigendus maledicebatur, agnosce. In virga sceptrum regie dignitatis intellige. Quid virga in serpentem? Idem Deus in hominem mutatus.

Quid serpens in virga? Is homo in Deum receptus. Ac sic in homine est exinanita divinitas, ut in Deo glorificaretur humanitas. Habemus adhuc in epistatico, sub simplici et pari signo sacræ redemptionis insignia. Cum in deserto filii Israel absque ulla misericordia venenatis serpentum morsibus sternerentur, legitur (Num. 21) beatus Moyses divino commonitus instinctu serpentem æreum præfixum ligno inter medias morientium erectis turbas, et mandasse per-euntibus ut post exceptos virulentos ictus ad præsentiam serpentis pro recipienda sanitate concurrerent. Quo confugientibus, tam prompta aderat salubritas medicandi, quam velox fuerat felicitas intrandi. Sequēbatur certum sub momentanea contemplatione remedium, quia latebat in serpente D mysterium. Si dixerimus hoc in loco quia nomini typum species refugienda prætulit, quis non ad ipsum contremiscat auditum? Sed quis vel cogitare istud auderet, nisi ipse mysterii exposuisset figuram, qui figuræ ipsius suscepit injuriam? Qui proprio per Evangelium testatur oraculo. *Sicut, inquit, Moyses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet hominis filium (Joan. 3)*. Videamus autem quid sibi velit contra serpentium virus serpentis aspectus. Serpens ab initio maledictus erat. Et qui suspendendus fuisset in ligno sicut et Salvator, maledictionibus replebatur. Iterum enim dicit: *Maledictus omnis, qui pendet in ligno (Deut. 21)*. Videmus quid serpens contra serpentem. Item damnatus contra damnatum, maledictus contra maledictum, sapientia contra calliditatem, bonitas contra malitiam, acetum et fel contra venenum, mors contra mortem consumens devorantem, et interficiens occidentem. Sic et ipse Dominus loquitur per prophetam: *O mors, ero mors tua, morsus tuus era, inferne (Ose. 13)*. Sed etiam modo medela, si volumus, nobis contra morsum serpentis, viso serpente confertur. Quod tunc evidenter impletur, quando peccatum ipsius peccati cognitione curatur, et crimen criminis confessione aboletur. Ac sic homo quando dicit cum propheta: *Quoniam iniquitates meas ego agnosco, et delictum meum contra me est semper (Psal. 1)*, quando bene respicit peccatum suum, sanat morsum serpentis per serpentis aspectum. Serpens itaque contra serpentem, hoc est Christus persequens peccatum sub habitu peccatoris. Et ideo dixit Apostolus: *Et de peccato damnavit peccatum in carne (Rom. 8)*. Idem peccatum originale delevit per carnem similem peccatricem, et de peccato peccatum, id est mortem de morte contrivit. Recte peccati nomine mortem appellavit, quia eandem de peccato constat esse generatam. Secundum hæc, nihil est aliud procedens de serpente sanitas, quam latens quasi sub peccati carne divinitas. Quæ cum ita sint, charissimi, introspecientes nosmetipsos, si aliquid vulneris senserimus, statim refugientes peccatum, confugiamus ad Christum. Ad illum spei nostræ elevemus obtutum; ad illum mentis oculos conferamus. Cujusmodi autem sit iste morsus debemus agnoscere. Qui alienum malum respicit, qui in

alienam rem auxia cupiditate suspirat, qui alienam A muliorem importunis oculis et mortem ad se trahentibus conspicit, qui in alieno corpore sacrificat diabolo, animam suam toxicato spiculo in corde percussus est: hic quam debili morsu, tam exitiabili sauciatus est. Qui malitiam vel invidiam tanquam vulnus inclusum in visceribus retinet, amarissimo atque mortifero dente laniatus est. Qui fide vacuus, et odio plenus, totus draconis illius devoratus moribus. Sed et si ita sit, nullum convenit desperare. Legimus in Jona propheta (*Jonæ* II), quomodo bestia etiam devoratum cogatur evomere. Ergo inter diversos mortuos, respiciamus ad Christum, ut ille ad nos respiciat. Hic respiciamus ad sanatorem nostrum, jam illic a peccatoribus nisi forte in iudicio non videndum. Aut quomodo quis videre poterit auctorem gloriæ, dicturus vale ultimum rerum naturæ? Et ideo qui illum hic agnoscere noluerit acquisitus, jam cum illic non poterit videre damnatus. Nunc ergo eum fide et operibus ante conspectum nostrum constituamus, et ad cælum oculos spe ducente jaculemur. Demonstravit in Veteri Testamento Moyses remedium, postquam serpens momordisset. Christus etiam istud ostendit, quomodo, si resistas, mordere non possit. Videte nomen Dei vestri quantum prodese possit in gratia, quod tantum profuit in figura. Referuntur ad serpentem cum remedio aspexisse redimendi. Quantum salubrius erit, si ad Christum respiciant jam redempti!

HOMILIA III.

De Paschate.

Hodierni diei sacrosancta solemnitas, Hebraice phase, Græce pascha, Latine transitus interpretatur. Hoc celebraverunt Judæi post longam captivitatis jugum ex Ægypto recedentes. Ecce etiam nunc populum Dei liberatum; ecce iterum phase agitur, iterum transitus celebratur. Quomodo iterum transitus celebratur? Idem de servitute ad libertatem, de iniquitate ad justitiam, de culpa ad gratiam, de morte ad vitam per salutifera fluentia transitur. Potes iterum exælsi brachii antiqua Rubri maris exercere miracula. Ingreditur anima vitales undas, velut rubras Christi sanguine consecratas. Ingreditur mortifera plena debitis, paulo post felicibus peccatorum ditanda naufragiis. In uno eodemque undæ salutaris elemento, tanquam Ægyptius peccator perit, tanquam Hebræus justitia tota permansit. Reus diluitur, reatus aboletur. Mira Domini clementia, quæ irrevocabile soelus, et infectas criminum maculas, ad infectum revocat, et peccatorem peccato moriente vivificat. Ecce homo lunte demergitur, et sola secreto munere hominis culpa damnatur. Criminosus tingitur, et solum crimen exstinguitur. Quo genere propheticum illud impletur oraculum: *Et operuit, inquit, aqua tribulantes eos; et unus ex eis non remansit* (*Psal.* cv). Unus ex illis id unicum ac primum illud originale debitum sacri fontis unda vacuavit. Illud singulare delictum primi parentis interemit. Ostendit

hoc in loco magnificentia tanti muneris beatam præsentiam Trinitatis. Ecce mala innumera antiquis ac recentibus impressa vulneribus, perpetuis gebeanæ vix expianda suppliciiis, terna submersione purgantur. Uno momento operante velociter Deo, inter aquarum sinus flammaram pabula consumuntur. Et ideo B. Apostolus dicit: *Consepulii sumus cum Christo per baptismum in mortem.* Demerguntur animæ sacro gurgite, veniunt confinia mortis et vitæ. Et quæ perditioni obnoxia fuerant illo primæ nativitatæ esorto, salutifero renascuntur occasu. Exuuntur fœditate invisibilis senectutis, et peccatorum deformitate contractæ, induuntur pulchritudine celestis infantia. Stupemus interdum ad magnitudinem novitatis, si quando audimus aut legimus Dominum Jesum Christum ex sola femina cessante virilis consorti societate progenitum. Ecce nunc peregrinantibus naturæ legibus, innumeræ per omnem terram multitudines de solo sinu fontis tanquam partu virginis procreantur. Gaudeat Christi Ecclesia, quæ ad similitudinem beatæ Mariæ sancto Spiritu operante ditatur, et mater diviniæ prolis efficitur. Cesset ergo infidelium cæcus error asserere, quod femina quæ sine viro filium potuit parere, virgo non potuit permanere. Ecce quantos et quantorum fratres sub una nocte nobis edidit secunda de sinu integritatis Ecclesia mater et sponsa. Mirabaris paulo ante de incorruptione nascentem hominem: mirare nunc, quod non minus novum est, etiam renascentem. Conferamus si placet has duas matres, et utriusque generatio fidem nostram in altera corroborabit. Mariam secreto implevit illapsu sancti Spiritus obumbratio, et Ecclesiam in fonte benedicto sancti Spiritus maritavit infusio. Maria filium sine peccato genuit, et Ecclesia in his quos generavit peccata consumpsit. Per Mariam natum est quod in principio erat, per Ecclesiam renatum quod in principio perierat. Illa plurimis generavit, hæc populos. Illa, ut novius, virgo permanens semel peperit filium, hæc semper parit per virginem sponsum. Quod ego putabas a sæculis singulare miraculum, jam munus annum recognosce. Si resurrecturum esse te dubitas, mirare in te prolem, quam paulo ante noveras mortis hæredem. Ubi aures qui dicant esse genesim vel fatum, per quod in peccatum transire pars hominum violenta necessitate cogatur? Ubi sunt qui dicunt esse animas, quæ cum damnatione natæ ad mortem cogente malæ naturæ præfinitione rapiantur? Jam primum si ita est, quare malus et humana lex et divina condemnat, nisi quia vitium voluntatis in culpa est? Justitia enim non punit, quod natura compellit. Sed esto. Aliquis deputatus fuerit perditioni, præjudicata sorte nascendi. Ecce descendit in fontem tanquam in sepulcrum. Etiam si maculata fuisset natura, utique evanisset in nihilum. Accepisset deterior origo terminum, quia sumebat melior vita principium. Hic jam videmus quomodo nos Deus noster de manu redimit inimici. Totus homo diluitur, absolvitur, innovatur. Cum venerit diabolus, jam non agnoscit suum, quem exinanita et exposita

natura in adoptionem Christi emancipavit, et in gremium Patris de mali persuasoris jure transfudit. Abstulit sine dubio renascentis gratia libertatis. Nec jam obnoxii esse possunt primæ origini secunda natiuitate nati. Quid mihi nunc quicumque es ille, ingeris naturale Adæ vinculum, cum me in Christo agnoscas renatum? Quid mihi inquam peccatum opponis alienum, ubi mihi remitti prosteris et proprium? Quid opponis mihi veteris chirographi debitum, cum illud videas nova cautione vacuatum? Cautionem enim et pactum cum Christo in baptismo fecimus, ut homo illi servaret innocentiam, et ille homini redderet gloriam; famulus servitium offerret, et Dominus regnum pararet. Quid agat inter hæc familia persuasor alienæ? Videt servos quondam suos inique a se occupatos per agnitionem Christi ingenuitati traditos, et se causæ præjudicio cecidisse, et se plus petendi incurrisse discrimen. Quomodo plus petendi incurrisse discrimen? Quomodo plus petendi? Si quidem cum ei homo per peccati obedientiam deberetur, ille Deum specie hominis deceptus appetiit, et in ipsum cæli dominatorem parricidales manus inferre præsumpsit. Et subito per tantum nefas etiam crimen majestatis incurrit, ac sic hominem quem violentus tenebat, proscriptus amisit. Proscriptus, inquam: nam statim in ipso homine quem redemptio in ejus originem revocavit, titulos suos Christus affixit. Hæc est illa crux quam in postibus regis signatam (*Exod. xii*) in fronte gestamus, quam justissime in possessione receptam Dominus cardinalis et imperator legitimus impressit, ut nos vere dici domus divina possimus.

Ad hominem enim per Apostolum suum Deus loquitur: *Vos estis templum Dei, et Spiritus Dei habitat in vobis (I Cor. iii)*. His de causis præpotens et superbus proscribi meruit, quia jam sæculo reus, ut dictum est, majestatis apparuit. Nam in excelsis factori suo charus, tunc divinitatis consortium factoris immemor concupivit, nunc jam in auctorem rerum cruentas manus consuetudine impietatis extendit. Ac sic prædonis justa damnata gratuita captivi facta est manumissio. Et ideo nunc gemit, invidet, circuit, si forte vel furto a nobis possit auferre instrumentum ipsius manumissionis, et acquisitæ tabulæ libertatis. Totis itaque viribus studet, si quomodo valeat hominem indulto nudare privilegio, et operante peccato velut ingrato præjudicare liberto. Tabulæ autem nostræ, charissimi, fides nostra est, in paginis cordis inscripta. Libertas nostra, Dei gratia et conversatio nostra est. Libertas, inquam, nostra est cultus religionis, justitia operis, puritas castitatis. Hanc omni mentis vigilantia contra diabolium vindicemus: quia tanto infectior est ad expugnandum animæ thesaurum, quanto magis eum novit esse pretiosum. Et ideo quia meminit exsul cæli quid agatur in cælo, quanta homini trementi sermones Dei præparetur remuneratio, zeli indicat magnitudo. Prodit gloriam, dum exercet invidiam. Et inimicus est beneficiis illius, qui de terra assumptum hominem secum regnaturum esse promittit in cælo, ut fidelium beati-

A tudo mortalium in confusionem rebelliam transeat angelorum.

HOMILIA IV.

De Paschate.

Opportune et congrue sub die insignis solemnitatis hodiernæ in vocem exsultationis assurgimus, et cum Apostolo dicimus: *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis (II Cor. vi)*.

Hodie interfectis Ægyptiis, de luto ac paleis Dei populus, id est de vilissimis et inanissimis operibus liberatur (*Exod. xii*). Hodie Agnus ille qui tollit peccata mundi in redemptionem humanæ salutis offertur, quando postes domorum sanguine illius jubentur inscribi: id est crucis titulo frons nostra d'ringi, ne locum angelus exterminator inveniat. Sub hoc tempore excutitur Pharaeo cum exercitu in mari Rubro. Pereuntibus sacro in fonte peccatis, tanquam in rubras Ægyptii demerguntur undas. Rubras, id est Christi sanguine consecratas. Sub hoc tempore pro reditu filii junioris, qui perierat, et inventus est pro salute gentilium, saginatus ille vitulus immolatus est (*Luc. xii*). Junior autem filius nos sumus, qui seniore fratre, id est Judæis tardantibus, intrare nolentibus, ad Creatorem nostrum revertimur sub pœnitentiâ peccatorum. Everteramus enim et prodideramus a Deo Patre substantiam. Videamus quam substantiam, id est universæ naturæ bonæ. Dei enim est substantia omne quod vivimus, sapimus, cogitamus, intellectus et ratio ad discretionem boni et mali. Dei substantia est etiam libertas arbitrii quam acceperamus, vel ad declinanda blandimenta peccati, vel ad incitandum liberæ voluntatis affectum in auctoris obsequium, vel ad custodiendam imaginem et similitudinem Dei. Has ergo datas nobis et intus insertas a creatore divitias, in privatos transtulimus usus, et consumpscramus in exercitia vitiorum derelicto fonte virtutum, peregre et nimis longe a patre profecti (*Ibid.*), non locis ab eo et regionibus, sed cordibus et operibus discedentes. Qui enim sequitur proprias voluptates, et per passiones suas rapitur, exsul a Deo efficitur. Ad quem suscepta peccatorum agnitione redeuntibus nobis, et quidem redeuntibus non gressu corporis, sed mentis affectu, cum immensa misericordia, cum ineffabili lætitia et consolatione obviam venit inter festa convivii, ordinat choros atque symphonias, id est exsultationes cœlestium gaudiorum, quibus angeli lætantur in cælis uno peccatore pœnitentiam agente (*Ibid.*). Redeuntibus itaque nobis ad emendationem, hoc convivium quotidie celebratur.

Quotidie Pater Filium recipit. Semper Christus credentibus immolatur. Ille est ergo ille vitulus saginatus quem in Veteri Testamento docemur offerre (*Num. xxix*). Vitulus ex bubus, id est ex patriarcharum, ex prophetarum, ex Abrahæ generatione descendens, masculus immaculatus. Masculus, id est contra omne peccatum robustus ac validus. Masculini enim et virilis est animi illecebram repudiasse peccati, sicut femineæ fragilitatis ignavia est vitii suscepisse lasciviam. Unde et ille typum gerens diaboli

Pharao (*Exod. 1*), premens populum Dei, inimicus A spiritui, amicus carni, fortitudines præfocabat, concupiscentias invertebat. Mortuus ergo est Christus propter iniquitates nostras, et sicut ovis ad occisionem ductus est, et sicut agnus coram tondente se sine voce, sic non aperuit os suum. Illic est ille agnus quem in una domo comedere ex lege præcipitur (*Exod. 12*), succinctis lumbis nostris. Comedere autem cum pedibus. Quid est in una domo? id est in unitate Ecclesiæ jubemur carnes ejus assumere. Ariani ergo et diversæ hæreticorum perversitates, non in una illum comedunt domo. Quod ideo, sicut in diluvio non salvatus est, nisi qui inter arcam Noe fuit inventus, ita diversæ fidei homines extra Ecclesiæ domum non habentes agnum, qui est Christus, salvi esse non possunt. Quod vero hujus agni caput B cum pedibus comedere nos debere Scriptura commemorat, hoc est, ut Deum et hominem pari confessione veneremur. Caput accipiamus de eo quod dicit B. Joannes, *In principio erat Verbum (Joan. 1)*. Pedes vero de eo quod Apostolus scribit: *Semetipsum exinanivit formam servi accipiens, in similitudinem hominis factus, et habitu inventus ut homo (Philip. 2)*. Et factus ex muliere, factus sub lege (*Galat. 4*). Oportet ergo ut hujus nostri agni carnibus succinctis lumbis, id est, mortificatis carnalibus passionibus, cum summa cordis et corporis puritate vescamur. Caput cum pedibus, id est, et ex Deo genitum credamus, et ex homine procreatum. Quod autem dixi et ex Deo genitum, forte sint aliqui de minus eruditis qui dicant in corde suo: Quomodo Deus Filium genuit? C Nihil hic corporeum cogitemus. Quid est enim Deus Deum genuit, nisi de igne ignis apparuit, lux de luce processit? Ergo propter aliquos qui tardi sunt ad intelligendum, aliquam jam speciem vel comparationem de terrenis ac visibilibus assumamus. Verbi gratia: si lampas accendatur ex lampade, si una illuminatur ex alia, non tibi videtur flamma quodammodo flammam parturiens, splendorem de splendore genuisse? Non tibi videtur inæstimabili ratione natum fuisse lumen ex lumine? Quod cum de lampade ad lampadem transferatur, licet duæ lampades ardeant, tamen ille ignis ipse est utique in secunda, qui splendebat in prima. Nunquid de nihilo, aut de aliquo novo initio factus est ille ignis? Sed magis de natura sui splendoris effusus est. Ergo illa illuminatio quæ de D prima lampade videtur accensa, non quasi ex nihilo in secunda esse cœpit, sed de cognato splendore processit, qui in primi luminis origine jam manebat; et licet in utraque lampade genuina et duplex nitescere videatur flamma, utraque tamen una substantia est: ita et unigenito Dei Filio, si species personæ propria est, generis tamen naturæ communis est, non de Patre incipiens, sed ex Patre cum Patre subsistens. Omnia de nihilo creata sunt, ille solus de Deo Deus. Illic ergo cum in forma Dei esset, formam servi pro salute servorum suscepit, et in ligno crucis cum vitæ esset lignum appensus est, quasi seipsum pensaret in pretium perditorum. Alapis cæsus est, spi-

nis coronatus est. Quod vero cocinea indutus est chlamyde, in lumenta Christi merita sanctorum sunt. Jam tunc itaque martyrum sanguine in illo cocci colore perfunditur. Quod autem Judæi purpurea chlamide indutum flexo adorant genu, vellent nolent, regem illum et Dominum confitentur. Quod autem in cruce dixit Sizio (*Joan. 11*), fidem in suis requirebat. Sed quia *in propria venit, et sui eum recipere noluerunt (Joan. 1)*, pro suavitate fidei ei perfidiam propinaverunt. Porrigitur acetum malitiæ, quia vinum sapientiæ quod a Christo acceperant peccando perdidierant. Potatur acerbitate malorum nostrorum, daturus dulcedinem honorum suorum. Sed et nunc quotidie quando peccatis contristatur, exacerbatur, aceti quodammodo illi potus et cibus fellis ingeritur. Velum templi scinditur (*Matth. 27*; *Marc. 15*). Velum ornamentum tabernaculi est. Coruscante igitur gratia, Ecclesia ædificatur, Synagoga destruitur. Veli templum honore nudatur, remoto per adventum Christi velamine litteræ, ut cum Paulo (*I Cor. 13*) revelata facie legis interiora pandantur. Resurgunt laxata sede tartarea cum Christo sancti, et quem superi non recipiunt, inferi Deum esse cognoscunt? Unde nos agnoscentes erga nos divinorum beneficiorum alta mysteria, respondeamus in quo posuimus misericordiæ Redemptoris. Demus illi compunctionem Dei peccatorum emendatione pro spinis suis. Offeramus illi cor suo timore confixum pro clavis suis. Reddamus illi palmam perseverantiæ pro alapis suis.

HOMILIA V.

De Paschate.

Magnitudo celestium beneficiorum angustias humanæ mentis excedit. Et propterea ita ordinavit divina providentia, ut quod capere in nobis ratio rerum mole victa non poterat, fides devota conciperet, et intellectum credulitas robusta nutriret. Cum ergo per primam transgressionem Adæ origini et morti obnoxii teneremur, perspicuus ex alto Deus in quo essemus genere debitores vitæ, qualitates captivitatis reparavit munus redemptionis: id est, ut pro debita morte offerret indebitam. Et quia nec nos habebamus unde viveremus, nec ille unde moreretur, materiam de nostra mortalitate suscepit, ut sua immortalitate collocata, mori posset vita pro mortuis. Et ideo qui corpus assumptum ablaturus erat ex oculis nostris, et sideribus illaturus, necessarium erat ut nobis in hac die sacramentum corporis et sanguinis consecraret ut coleretur jugiter per mysterium quod semel offerebatur in pretium, ut quia quotidiana et indefessa currebat pro hominum salute redemptio, perpetua etiam esset redemptionis oblatio, et perennis victima viveret in memoria, et semper præsens esset in gratia, ac unica et perfecta hostia a fide æstimanda non specie, nec exteriori consensu visu, sed interiori aspectu. Unde merito celestis confirmat auctoritas quia *caro mea vere est cibus, et sanguis meus vere est potus*. Recedat ergo omne iustitiam ambiguum, quandoquidem qui auctor est

imperis, ipse etiam testis est veritatis. Nam invisibilis sacerdos visibiles creaturas in substantiam corporis et sanguinis sui, verbi sui secreta potestate convertit, ita dicens: *Accipite et edite, hoc est corpus meum. Et sanctificatione repetita: Accipite et bibite, hic est sanguis meus.* Ergo et nutum præcipientis Domini, repente ex nihilo substituerunt excelsa cælorum, profunda fluctuum, vasta terrarum. Pari potentia in spiritibus sacramentis verbi præcipit virtus, et rei servit effectus. Quanta itaque celebranda beneficia vis divinæ benedictionis operetur, quomodo tibi novum et impossibile esse non debeat, quod in Christi substantiam terrena et mortalia commutantur, teipsum qui jam in Christo es regeneratus, interroga. Dudum alienus a vita, peregrinus a misericordia, a salutis vita intrinsecus exulabas. Subito initiatus Christi legibus et salutaribus mysteriis innovatus, in corpus Ecclesiæ non videndo, sed credendo transisti, et de filio perditionis adoptivus Dei fieri occulta puritate meruisti. In mensura visibili permanens, major factus es teipso invisibiliter sine quantitatis augmento. Cum ipse atque idem esses, multo aliter fidei processibus exististi, in exteriori nihil additum est, et totum in interiori mutatum est. Ac sic homo Christi filius effectus, et Christus in hominis mente formatus est. Sicut ergo sine corporali sensu, præsentia utilitate deposita, subito novam indutus es dignitatem, et sicut hoc quod in te Deus læsa curavit, infecta diluit, maculata detersit, non oculis sed sensibus tuis sunt credita, et ita cum reverendum altare cibis satiandus ascendis, sacrum Dei tui corpus et sanguinem fide respice, honore mirare, mente continge, cordis manu suscipe, et maxime haustu interiori assume. Quod si illud legis manna, de quo legitur, pluit illis manna, ut ederent *Exod. xvi; Ps. lxxvii*, hoc unicuique sapiebat quod desiderium concupisceret; aliud erat quod sumebatur, aliud quod videbatur, invisibiliter sapor ille in singulorum sensibus formabatur. At vero illud legis manna cælestis illapsum, per multas gravitates, naturæ meritum et generis sui excedebat intuitum. Et cum creaturam suam dispensatio largitoris multiplici diversitate condideret, præbebat gustus quod ignorabat aspectus. Juxta percipientis desiderium esse illius novitas et dignitas nascebatur. Unumquemque variis et alienis saporibus rediciebat mollium pluvie illius donum, et multiplex sicci imbris obsequium. Quæ cum ita sint, quod illic avidis faciebat, hic fides faciat. Quod si in corpore cibis sapiat, in peccare Deus credulitate proficiat, sicut legimus: *Accedat homo ad cor altum, et exaltabitur Deus (Psal. lxxii)*. Ideo quod tibi delectatio obtinebat in faucibus, hic benedictio operetur in sensibus. Ad cognoscendum et percipiendum sacrificium veri corporis, ipse te roborat, et potentia consecrantis invitet. Qui tunc latuit præfiguratus in manna, sit tibi nunc manifestatus in gratia. Ipsum autem fuisse in manna illius specie præsignatum, etiam propheta evidenter ostendit, dicens: *Panem*

cæli dedit eis, panem angelorum manducavit homo (Psal. lxxvii). Et quis panis angelorum est, nisi Christus, qui eos cibo suæ charitatis et lumine suæ claritatis exsatiat? Hic panis, dicente propheta: *Sexta die duplum colliges, sabbato autem non colliges (Exod. xvi)*, dum a primo, id est a dominico in lege tribuitur, et in solo sabbato denegatur, jam tunc Christus ab Ecclesia, cui dominicum corpus resurrectio consecravit, recipiendus ostenditur, et synagogæ, ad quam cultus sabbati pertinebat, neganda esse prædicatur, dum dies iste, id est dies septimus cælestis panis fraude nullatur. De quo pane vetus narrat historia, nec qui plus collegerat habuit amplius, nec qui minus paraverat reperit minus, eo quod Eucharistiæ sacra perceptio non in quantitate, sed in virtute consistat. Quod corpus sacerdote dispensante tantum est in exiguo, quantum esse constat in toto. Quod cum Ecclesia fidelium sumit, sicut plenum in universis, ita integrum esse probatur in singulis. De quo sensu apostolica sententia docet, dicens: *Qui multa habet, non abundabit; et qui modicum, non minorabit (I Cor. viii)*. Si forte eorum panis eurgentibus apponeremus, non ex toto perveniret ad singulos, quia particulatim et minutatim portionem suam unusquisque præsumeret. De hoc vero pane cum assumitur, nihil minus habent singuli quam universi. Totum unus, totum duo, totum plures sine diminutione percipiunt: quia benedictio hujus sacramenti scit distribui, nescit distributione consumi. Sacramenti itaque hujus formam, etiam in Judæorum paginis invenimus expressam. Nam de Melchisedech in *Genesi* legimus, et *Melchisedech rex Salem protulit panem et vinum, et benedixit Abraham (Gen. xiv)*. Melchisedech autem fuit sacerdos Dei summi. Dum a præputio, id est a gentili, circumcisio futura benedicitur, Ecclesiæ gloria prædicatur, et Synagogæ infideli plebs ex gentibus acquisita præponitur. Hic ergo in Melchisedech, cujus genealogia vel origo notitiam illius temporis latuit, oblatione panis et vini hoc Christi sacrificium præsignavit. De quo propheta pronuntiat: *Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech (Psal. cix)*. Nam et beatus Moyses de eo mysterio loquens, vinum et sanguinem sub una appellatione significat in benedictionem patriarchæ, dominicam passionem multo ante demonstrans, ita inquit, *lavabit in vino stolam suam, et in sanguine uræ patrum suum (Gen. xlix)*. Adverte quam evidenter constat vini creaturam Christi sanguine nuncupatam. Quid adhuc de hac duplici specie inquirere debeat, ipso Domino attestante, cognosce. *Nisi, inquit, manducaveritis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis (Joan. vi)*. Quod testimonium contra Pelagii blasphemias evidentissimum atque validissimum est, qui asserere arrepta impietate præsumit, non propter vitam, sed propter regnum cælorum baptismum parvulis conferendum. Sub his enim Domini verbis, quibus evangelista pronuntiat, non habebitis vitam in vobis, aperte intelligenda est

omnis anima munere baptismi vacua, non solum gloria carere, sed vita. Hoc itaque dominici sanguinis vinum aqua esse miscendum non solum traditione Dominus, sed etiam ipso genere passionis ostendit, ex cuius sacro latere sanguis et aqua lanceæ illusione profluxit, sicut et propheta multo ante præcinit, dicens : *Percussit petram, et fluxerunt aquæ (Psal. LXXVII)* Et Apostolus : *Bibebant de spiritali consequenti eos petra; petra autem erat Christus (I Cor. x)*. *Bibebant autem, inquit, de consequenti eos petra.* Vides quod qui de Christi gratia biberit, nequitur eum Christi misericordia. Sed in Salomone de ipso Domino prædictum legimus : *Sapientia, inquit, ædificavit sibi domum (Prov. ix)* : id est corpus hominis assumpsit, in quo habitavit plenitudo divinitatis. *Et subdidit columnas septem.* Quia illum benedictio Spiritus sancti gratiæ sepiiformis implevit. *Maclavit hostias suas, miscuit in cratere vinum suum, et paravit mensam suam.* Et in sequenti : *Venite et edite de meis panibus, et bibite vinum quod miscui vobis.* Admixtam ergo aqua vinum legimus, nunc causam quare utrumque Dominus misceri voluerit, inquiramus. Quando in Judæorum convivio nuptiale vinum, id est fides in eis deficiebat : *vinum, inquit, deficiebat (Joan. ii)*, quia vinea fructum negabat, de qua dicitur : *Expectavi ut faceret uvas, fecit autem spinas (Isa. v)*. Unde et sertum spineum capiti Redemptoris imposuit, quando Dominus nuptiali tempore, id est quando sponsus Ecclesiæ suæ paschali exultatione jungendus aquas in visa convertit : manifeste præfigurabat multitudines gentium de sanguine sui gratia esse venturas. Per aquas enim populos significari sacris aperitur eloquiis, sicut legimus, *Aquæ istæ quas vidisti, populi sunt, et gens et linguæ (Apoc. xvii)*. Advertimus in aquis figuram gentium demonstrari, in vino autem sanguinem dominicæ passionis ostendi; ac sic dum in sacramentis vino aqua miscetur, Christo fidelis populus incorporatur et jungitur, et quadam ei copula perfectæ charitatis unitur, ut possit dicere cum Apostolo, *Quis nos separabit a charitate Christi? Tribulatio, an angustia, an fames, an persecutio (Rom. viii)?* et reliqua. Deus autem homini suscepta sanctificatione miscetur, quando fides in ipso pectore affectu justitiæ, misericordiæ, pietatis infunditur. Etiam in hoc ipso quod innumeris tritici generis [fortasse grana] confici novimus, unitatem constat assignari populorum. Sic enim frumentum solita purgantis sollicitudine præparatum in candidam speciem molarum labore perficitur, ac per aquam et ignem in unius panis substantiam congregatur. Sic varix gentes diversæque nationes in unam fidem convenientes, unum de se Christi corpus efficiunt, et Christianus populus, quasi tritici innumera grana a sacrilegis nationibus fide purgante atque cribante discernitur, et in unum quasi infidelium lolio pertranseunte colligitur, et duorum testamentorum instructionem velut vestimentum gemino molarum opere curatum nitescit, et in illam primæ originis dignitatem nativo candore mutatur,

Ac per aquam baptismi, vel per ignem Spiritus sancti æterni illius panis corpus efficitur. Sicut ergo genera [grana] separari ab illius confecti panis adunatione non possunt, et sicut aqua ad propriam redire substantiam in vino permixta non potest, sic et fideles quique atque sapientes, qui redemptos se Christi sanguine et passione cognoscunt, ita debent quasi inseparabilia membra capiti suo conservatione et ardentissima religione sociari, ut ab eo non voluntate, non necessitate sejungi, non ulla terrenæ rei ambitione, non denique ipsa possint morte dividi. Nec dubitet quisquam primarias creaturas nutu potentix, præsentia majestatis, in dominici corporis transire posse naturam, cum ipsum hominem videat artificio cælestis misericordiæ Christi corpus effectum. Sicut autem quicumque ad fidem veniens ante verba baptismi adhuc in vinculo est veteris debiti, his vero commemoratis mox exiit omni fæce peccati : ita quando benedicendæ verbis cælestibus creaturæ sacris altariibus imponuntur, antequam invocatione sancti nominis consecrentur, substantia illic est panis et vini : post verba autem Christi corpus et sanguis Christi. Quid autem mirum est, si ea quæ verbo potuit creare, possit verbo creata convertere? Imo jam minoris videtur esse miraculi, si id quod ex nihilo agnoscitur condidisse, jam conditum in melius mutare valeat. Require quid ei possit esse difficile, cui facile fuit visibilia et invisibilia voluntatis imperio suscitare, cui facile fuit hominem de limi materia figuratum, imagine suæ divinitatis induere : cui promptum est eum rursus revocare de inferis, restituere de perditione, reparare de pulvere, de terra in cælum levare, de homine angelum facere, corpus humanum conforme corpori claritatis suæ reddere, et figmentum suum in regni sui consortio sublimare, ut qui corpus nostræ fragilitatis assumpserit, nos in corpus suæ immortalitatis assumat. Ad quam gloriosam resurrectionem piis nos operibus parare dignetur, qui regnat in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA VI.

Sicut a nobis Dominus, pro suscepti officii necessitate deposcit officium, ita a vobis, charissimi, audiendi requirit affectum. Ita (inquam) charitati vestræ expedit, his quæ pro salute vestra dicimus obedire, sicut nobis imminet non tacere. Nam si nos offensam metuimus de silentio, quanto magis vos eam debetis expavescere de contemptu? Si, inquam, nobis grande periculum est, aliena peccata non arguere, quanto periculosius est propria nolle corrigere? Aut quodam loco beatus Apostolus : *Videte vocationem vestram, fratres (I Cor. i)*. Quapropter, dilectissimi, et nos videamus vocationem nostram. Non enim satis prodest, quod istum locum expectivimus, si tales sumus quales in sæculo esse potuimus. Si enim bene perspicimus, non solum ista sollicitudo nos ad perfectionis necessitatem, sed etiam ipsa congregationis multitudo constringit. Nam sicut pretiosum atque præcipuum est, in medio multorum positum bene agere, et plurimos ad profectum boni

operis incitare, ita periculosum atque perniciosum. A cupiditas concupiscit. Habendi enim amor, nisi ad est negligentius agendo multorum fidem frangere, multorumque animas depravare. Sicut, inquam, fructuosum est in medio multorum positum, probabiliter vivere, ita periculosum est aliquid destructionis egisse. Hoc autem quare dico? quia quod pejus est facilius invenimus; et ea quæ sunt deteriora quam quæ meliora sectamur. Prona enim est ad imitationem mali humana fragilitas. Quapropter non nobis sufficere credamus, quod nos in hanc insulam [in hac schola] cernimus congregatos, quia vehementius in nobis negligentias nostras professa perfectio, quam nec assumpta condemnat. Quia secundum Scripturæ fidem, quibus multum committitur, multum necessè est ut repetatur ab eis. O quantis proderit, et quantis econtrario oberit, loci hujus opportunitas et congruæ habitationis occasio! Non enim in hoc loco bene dixisse laudandum est, sed in hoc loco bene fecisse. Rursum aspice, nunquid nobis habitationis hujus secretum aliquid prodest, quando tyrannico dominatu malitia in nobis regnat? quando ira superequitat? quando majorem nobis metum humanus oculus quam divinus inducit? quando laudabilis vitæ extra mundum nos esse credimus et per^a diversarum passionum vitia mundum intra nos inclusum tenemus? Ita ut qui putabamus nos precibus nostris sæculo ipsi succurrere, pene necesse sit ut videamus nos magis sæculi intercessionibus indigere. Dubium quippe non est quod illa anima quæ concupiscentia [per concupiscentiam] sæcularium voluptatum possessio efficitur mundanæ conversationis, non possit effici regnum divinitatis. Ideo, fratres, videte vocationem vestram. Venire quidem ad eremum, summa perfectio est, sed non perfecte in eremo vivere, summa damnatio est. Quid prodest, si locus quietus tantum corporaliter teneatur, et inquietudo in corde servetur [versetur]? Quid, inquam, prodest, si in habitatione silentium sit, et in habitatoribus vitiorum sit tumultus et collectatio passionum? Si exteriora nostra serenitas teneat: et interiora, tempestas? Non enim ideo ad istum locum convenimus, ut nobis mundus famularctur, ut rebus omnibus abundanter [abundantes] omni quiete frueremur. Non utique ad requiem nec ad securitatem, sed ad pugnam huc venimus, ad agonem processimus, ad exercenda cum vitiis bella properavimus, ut linguæ gladios retundamus, ut non solum invicem non inferamus injurias, sed nec sentiamus illatas. Peculiaris autem istud ad professionem nostram pertinet, nihil in hac vita consolationis requirere, nihil quietis, nec velle recipere bona in vita sua, sed honores fugere, subjectione atque abjectione gaudere, paupertatis studium quærere, et non solum facultates, sed etiam ipsas cupiditates de cordibus eradicare. Nihil enim habere interdum res necessitatis est, nihil per avaritiam cupere virtutis. Et ideo hunc sibi specialiter modum religiosus ponere debet, ut tantum habeat quantum necessitas poscit, non quantum

integrum reseceatur, ardentior est in parvis, et plus torquentur in minimis. Et nisi ex toto corde et affectu pauper sis, paupertas ipsa non virtus, sed miseria judicanda est. Noveritis itaque, fratres, nihil prodesse si carnem nostram jejuniis ac vigiliis affligimus [maceremus], et mentem nostram non emendemus; aut quæ interiora sunt, non curemus. Quid enim prodest afflictio corporalis, si linguam nequitiis et obtreccionibus polluamus? Nonne omnes labores nostri ad nihilum rediguntur? Nonne omne opus nostrum, velut fumus atque umbra evanescit, et velut stupæ favilla in nihilum redigitur? O quanti, et quam d'urni labores nostri subito pereunt, et quanta bona frequenter, jam acquisita ac reposita, de manu rapiuntur, dum id quod quærere studuimus, aut augere, aut custodire negligimus! Quapropter gratis nobis de corporis cruce, et pectoris afflictione blandimur, si exterior homo noster sanctis laboribus exercetur, et passionibus non curatur interior. Sic est, quomodo si aliquis statuam faciat a foris auream, vel quomodo si domus magnifica arte constructa, a foris pulcherrimis coloribus depicta videatur, et ab intus serpentibus et scorpionibus plena sit. Quid prodest quod affligis corpus tuum, quando nihil proficit cor tuum? Valde dura et nimis delenda conditio est, omni intentione studium laboris impendere, et fructum non recipere post laborem. Jejunare et vigilare, et mores non corrigere, sic est, quomodo si aliquis extra vineam extirpet aut colat, et vineam ipsam desertam et incultam dimittat, ut spinas ac tribulos germinet, quæ insistente cultore jucundissimos ex se fructus potuisset proferre. Agnoscite itaque, fratres charissimi, quod ad salutem perpetuam conquirendam abstinentia corporalis sola non sufficit, nisi et animæ quoque jejunium per abstinentiam vitiorum fuerit sociatum. Quid enim juvat, si sit quispiam corpore castus, et mente pollutus, quem malitia depravat, quem furor iracundiæ facibus exagitat, quem superbia omni gratia Dei exspoliat, quem mendaciis vel maledictis lingua commaculat? Nonne ipse se fallit; nonne ipse se irridat ac decipit, si credat se sine reliquis virtutibus, suis jejunii ac vigiliis sanctificandum? Et ideo, dilectissimi, ita corpus exerceamus jejuniiis, ut mentem purgemus a vitiis. D Cogitemus illius judicis incessanter adventum, qui utinam sic nos paratos veniat, quomodo nemo potest dubitare quod veniat [quod veniet]! Quod si requiras quomodo veniet: in illo utique corpore quod pro nostra salute susceptum, pro nostra absolute natum [damnatum], et pro nostrorum vulnerum medicina lancea clavisque confixum est. Prima enim erit in reos intoleranda sententia, reverendarum præsentia cicatricum. Quid igitur illo tempore facturi sumus, quando contra illius [illos] crucifixi Domini livores, notæ peccatorum nostrorum et macula libidinum proferentur? Aut quo putas vultu

^a Quando illi laudabiles eremite quos extra m. n. e. credimus, per.

respiciet redemptio nostra perditionem nostram? A Tauto graviora erunt humana delicta, quanto majora se ostenderint divina beneficia. Verendum est autem ne illam vocem resurrectionis pretiosæ crucis vestigia protestantem, etiam in iudicio suo ad vasa iniquitatis prolaturus sit: *Infer digitum tuum huc, et vide manus meas, et affer manum tuam, et mitte in latus meum (Joan. xx)*, et agnosce quæ pro te impio pietas divina perpessa sit. Illa utique clavorum signa bonis salutaria, malis terribilia, quæ usque ad diem iudicii non delentur.

Et post hæc quid sequitur, nisi illud interpositum inter vivos ac mortuos expavescentium chaos vastumque discrimen, exclusæ a natura viventium [Exclusio a natura viventium] tenebræ exteriores, dura separatio a dulci intuitu sanctorum et a societate felicitum; B et econtrario ire inter lacrymabiles gemitus planctusque lugentium, ei: collegium triste miserorum, et ante beatam patriam æternum subsire teterrimæ mortis exilium. Quam lugubre erit homini Dominum videre et perdere, et ante Creatoris sui perire conspectum! Et ideo, fratres charissimi, ista dum tempus est cogitantes, et Redemptoris nostri beneficia recolentes, ita cum Dei adiutorio indefesso studio laboremus, ut quod nobis obtulit [contulit] iudicatus, integrum in vobis inveniat iudicaturus Jesus Christus Dominus noster, qui cum Patre et Spiritu sancto venit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA VII.

Ad locum hæc, charissimi, properantes, non ad quietem, non ad securitatem, sed ad pugnam certamenque convenimus. Ad agonem hæc processimus; et ad exercenda cum vitis bella convenimus [contendimus]. Vitis enim nostra, hostes nostri sunt, de quibus Scriptura pronuntiat, dicens: Cave ne utquam habes cum eis fœdus (*Deut. vii*). Necessaria nobis est, fratres, pervigil cura, indefessaque custodia, quia conflictus iste sine fine, hostis iste sine pace, vinci potest, et recipi in amicitiam non potest. Et ideo prælium istud quod suscepimus, satis latum satisque periculosum est, quia intra hominem geritur, et nisi cum ipso homine non finitur. Ideo ergo nos ad hæc tranquilla secretæ et spiritalia castra contulimus, ut quotidie contra passiones nostras infatigabili congressione certemus; ut quotidie senioribus nostris voluntates nostras quasi famulas subjiciamus, ut cordis nequitas circumcidamus; vel linguæ gladios recondamus [gladium retundamus], ut non solum invicem non inferamus injurias, sed nec ab aliis sentiamus illatas. Peculiariter enim ista ad professionem nostram pertinent, nihil in hac vita consolationis requirere, nihil honoris cupere; præsentium rerum solatia fugere, ad promissa æternæ remunerationis animum præparare; subiectione atque abiectione gaudere, paupertatis studium querere [paupertatem studio querere], et non solum facultates, sed etiam ipsas habendi voluntates de cordibus eradicare.

^a Similitudinem recurrimus, ut si cuiquam.

Nihil enim habere, interdum res necessitatis est; nihil autem cupere, virtutis. Illud etiam scire debetis, quod qui inter vos vitam agere constituerunt, aut cum grandi fructu, aut cum grandi periculo, vel diligentes, vel etiam negligentes sunt. Unde felix est illa anima quæ cum bene in congregatione versatur, multorum gaudium est; et plurimi ex ea vel ædificantur vel illuminantur. Bona enim ejus, dum multis communicantur, adduntur. Ad quod etiam sapientissimi illius sententia respicit, quæ dicit: *Fili, si sapiens fueris, tibi eris et proximis tuis*. Itaque si quis in congregatione positus, ad humilitatem sese patienter [patientem] præbuerit, quantum ex se bonum proximis commodat, tantum in se aliorum lucra convertit. Si vero econtrario per inobedientiam vel superbiam quæres (quod pejus est), facilius inveniri solet, ad malum exemplum suæ iniquitatis alios traxerit, quantos destruxerit, de tantis periculum damnationis incurrit. Quantis detrimentum fuit, de tantis damna contraxit; et peccatum quod ab illo semel recessit, ad eum multipliciter redundavit. Quamobrem sicut ille valde admirandus atque laudandus est, cujus cursus bonus multorum profectus est, ita ille merito lugendus est cujus vita mala multorum ruina est. Ideo, fratres charissimi, quæ ad ædificationem pertinent, ea in medio positi agere studeamus: ne vita [viti] nostra aliorum virtutibus noceat [noceat], ne aliorum fervorem tepor noster debilitet; et ne aliorum patientiam iracundia nostra violet, ne aliorum humilitatem superbia nostra depravet, ne aliorum sanitatem infirmitas nostra corrumpat, ne aliorum pulchritudinem fœditas nostra contamineat, ne aliorum ardentes extinguamus lampades, si nostras illuminare non possumus. Et quidem stultæ illæ virgines, quamlibet stultæ essent, non tam alienas extinguere, quam suæ illuminare cupiebant (*Matth. xxv*). Et ideo ad istarum similitudinem, si cuiquam nostrum deest pinguissima gratia humilitatis, si fidei ignis, si flamma fervoris, si oleum charitatis, si lumen discretionis, veniat ad eos quos magis abundare perspexerit, et gratiam in se proximi non auferendo, sed imitando, transfundat; et bona possessionis alienæ, non solum sine damno, sed etiam cum lucro possessoris invadat. Nunquam tibi deficit quidquid alter [alteri] de te proficit. Nunquam D enim lucerna luminis sui damnum sentit plurimis a se accensis, nec minuit solis lucem considerantium multitudo. Quanti ad eum perspexerint, tantis munera sua commodat, et ipse tamen integer perseverat. Benedicta a Deo illa anima, cujus humilitas alterius confundit superbiam, cujus patientia proximi extinguit iracundiam, cujus obedientia pigritiam alterius læcite increpat, cujus fervor inertiam alieni teporis exsuscitat. Qui proximi sui turbatum præ ira oculum cordis, gratia consolationis atque ædificationis illuminat, mellus huic quant illi [melius hic quam ille], qui fra:rem paululum ab aliquo contristatum, non tam solatio suo porrecta manu sublevat, sed tū-

lantem, sicut parietem inclinatum, maliloquiorum impuleu adjurat ad ruinam; et salubriter pro disciplina ratione correptam, per sinistra consilia sic imicit, ut allidat, sic armat, ut perimat. Itaque, fratres, cui mala propria non sufficiunt, ille sic agat, ut judicium etiam alienæ perditionis non incurrat. Certi sumus, charissimi, quod nisi caveamus, nisi nostras quotidie resecomus et circumcidamus passiones, deteriores multo nos effici, quam fuimus, dum in sæculo viveremus: ita ut fiant extrema nostra pejora prioribus (*Luc. xi*). Et quidem, charissimi, quandiu ad mundum pertinuimus, et illis actibus et negotiis militavimus, in quibus nunc erubescimus, tunc nobis adversarius non obstabat, imo etiam consentiebat: quia circa miserabilem ac perditam vitam nostram non inveniebat in quo exerceret invidiam suam. Delectabant illum opera nostra, sufficiebant illi per se nostra crimina et peccata. Quis enim suscipiat bellum contra militem suum? quis velit impugnare subjectum suum? Sed supra omnem infelicitatem erat vita illius, cui nocere non dignabatur inimicus. At vero nunc postquam voluntatibus [voluptatibus] illius renuntiavimus, videt cultores suos ad auctoris sui pristinum rediisse famulatum; videt in nobis quodammodo idola sua in Dei templa mutari, fremdens et tanquam leo rugiens, omnes nocendi aditus pervigil insidiator explorat. De quo leone apostolus protestatur. *Vigilate itaque, quia adversarius vester diabolus ut leo rugiens circuit quærens quem devoret (I Petr. v)*. Beati igitur quos hic leo inquirendos judicat, et sequendos [insequendos] utique virtutum vestigiis et odore meritorum. Non enim ab illo iuquirantur nisi boni, quia se ultro ingerunt mali. Post illos violenter currit, istos etiam negligenter incurrit. Beati igitur quos hic leo invidia cogitur quærens, et malitia non permittitur inventre. Terribiliter quidem sonat in auribus nostris, dum audivimus: Tanquam leo rugiens. Sed quæ dictum est: *Esca ejus electi [electæ] sunt, quod quærit, electionis est, quod rugit, desperationis*. Sicut alio loco legimus: *Dentibus suis fremet et tabescet [frendit et tabescit] (Psal. cxi)*, ita hoc loco loquitur sermo divinus, ut terrori conjuncta sit consolatio. Cruciatu [Cruciatu] quidem est quod frendit; sed victi est quod tabescit. Et inter hæc, quanti sint illa quæ a Deo præparata sunt homini, etiam livor prodit inimici. Hæc itaque, charissimi, cogitantes et in hoc agone desudantes, gloriosi ac præclari Patris nostri nos et discipulos meminerimus esse et filios. Rapiamus unusquisque quod possumus de bonis iustitiam [bonis tanti] parentis: hic de hæreditate ejus assumat fidei holocosticam [fidei loricam], gestorum varietatem pretiosam; hic mansuetudinis ac simplicitatis occupet talentam, ille decus pectoris benevolentiam ac sapientiam monile sibi vindicet; hic margaritam compunctionis et thesaurum castitatis invadat. Licet enim ille locupletissimus Dei amicus, quidquid habuit integram, secum tulerit: et nobis tamen si volumus, totum reliquit. Ita ergo agamus bona illa illius sectantes, ut qui in æternam gloriam suscitantur

ad sub fine sæculorum creditur, nunc Ecclesie per rediviva in filiis merita jam resurgat. Adjuvante Domino nostro Jesu Christo, qui vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA VIII.

Scimus quidem spirituali militæ, cui nos mancipavimus, magnam esse in futurum repositam remunerationem, sed si bene respiciamus, in hoc ipso opere quod gerimus quodammodo, etiam in præsentem sæculo jam partem præmii possidemus. Et plane magnus vitæ fructus est, sæculum potuisse despiciere et Deo servire copisse; evasisse vitiorum infelicitissimum dominatum, et fugisse gulam atque luxuriam foedissimam servitutem. Quid ergo? non jam magna pars præmii est, nihil commune habere cum mundo, vanarum rerum cupiditatibus non exercitari [excruciari], sceleribus non admisceri, et cum innocentiâ diem transigere, beatæ castitati operam dare, gloriosæ paupertatis sufficientiam cum timore Domini possidere? Do qua loquitur Sapientia: *Melior est exigua portio cum timore Domini, quam thesauri magni sine timore ejus (Prov. xv)*. Intelligamus itaque quantum nobis Dominus pia vocatione contulerit. Numeremus, si possumus, ex illo tempore ex quo hic conversari videmur, quanta peccata lucrifecerimus, de quantis fraudibus, de quantis adulteriis, rapinis, perjuriis, sacrilegiis, nos Dominus liberaverit; et tunc videbimus quantum etiam de præsentibus beneficiis Domino debeamus. Si nunc in sæculo essemus, quid aliud ageremus quam convolveremur in malis nostris, et animas nostras quotidianis violaremus [pollueremus] maculis, quotidianis confoderemus vulneribus, ita ut nec sentire possemus. Habet enim hoc infelix consuetudo peccandi, ut quanto amplius unusquisque peccaverit, tanto minus peccata ipsa intelligat; et tanto eam plus peccare delectet, et veniat illud quod propheta peccatoribus clamat: *Non est Deus in conspectu ejus, auferuntur judicia tua a facie ejus (Psal. x)*. Etenim quando subrepat peccandi delectatio, statim futuri iudicii diem abscondit oblivio. E contrario autem quanto quisque sollicitior circa se fuerit, tanto plus metuit, sicut ait Scriptura: *Sapiens timendo declinat a malo*. Sapiens ergo semper in compunctione, et semper in metu est; et ut de præteritis [præsentibus] suspirat malis, ita de futuris periculis pervigili sollicitudine contremiscit. Qui de præteritis anxius est, et secum cogitat ac revolvit, ne forte parum deslexerit præterita, ne forte nondum satisfecerit pro innumerabilibus debitis suis, ne forte magis ad veteres iniquitates nova posuerit [superposuerit] vulnera, ne super antiquas conscientiam maculas recentia adhuc crimina impresserit, et conversationis [conversionis] nomen ad hoc assumpserit, ut gravius sub sacra professione delinqueret. Aliquantum [Aliquantum] sufficere nobis putamus, quod fecerunt istud conscendimus, quod locum habitumque mutavimus, quod hic aliquantum temporis duximus, spem omnem in annorum nu-

mero collocantes ac sic perniciosi nosmetipsos persuasione fallentes, putamus quod mala nostra spatio temporis evanuerint. Et quia illa nos oblitusumus, credimus quod de memoria divinæ severitatis lapsæ sint; sed non ita est. Omnia apud illum repõta [collecta] atque signata sunt. Audiamus quid dicit ille qui cum ipso diabolo manu ad manem singulari certamine dimicat B. Job: *Signasti quasi in sacco peccata mea (Job xiv)*. Et Dominus ait: *Nonne hæc collecta sunt apud me et signata in thesauris meis (Deut. xxxii)*? Non putemus tam facile remitti posse admissa semel crimina, et profundo vulnere in animæ impressa visceribus. Multum opus est fletus, multus gemitus, multæ contritiones corporis ad sanandos ipsos dolores cordis. Tota incumbendum est spiritus compunctione ^a, ut vetusta mala tanquam sagittæ quædam de conscientie visceribus evellantur. Non sufficit summis labiis dicere: Peccavi, parce et remitte. Et Saul dicebat, *Peccavi*; sed non obtinuit illam veniam quam David una penitentiae voce promeruit (*I Reg. xv*). Et hoc quare? Quia confessionem illam nudam magis quam veri gemitus exprimebat; quia non compensabatur cum magnitudine criminis levis humiliatio [forte lenis insolentia] supplicantis. Non levi agendum est contritione, ut debita illa redimantur, quibus mors æterna debetur; nec transitoria opus est satisfactione, pro malis illis propter quæ paratus est ignis æternus. Si volumus intelligere quam graves apud eum faciat iudex noster hominum culpas, respiciamus ad pœnas. Quantum enim nunc patiens est Deus noster in sustinendis delictis nostris, tantum severus erit in discutiendis actibus nostris; et sicut inestimabilem paravit improbis pœnam, ita inenarrabilem justis collaturus est gloriam. Ergo suppliciorum acerbiteriam e contrario de præmiorum magnitudine colligamus. Quia qui novit remunerare merita, novit punire delicta. Saluberrima ergo est, ac multum necessaria est, futuri iudicii recordatio et præteritorum commemoratio, vel deploratio delictorum. Quod si quis est, qui sibi de præteritis illarum vitæ meritis blandiatur, et adhuc innocentem se transisse putet ad Domini servitum, et ideo credit se esse securum, iste talis respiciat quam incerti et quam lubrici sunt exitus vitæ. De qua dicitur: *Ne laudaveris hominem in vita sua; et cum perspexerit jam se de præterito non habere quod luceat, habet de futuro quod timeat. Nemo ergo de præteritis securus sit, tanti laquei objecti sunt ante pedes animæ nostræ, tam innumeri hostes observant et custodiunt iter nostrum, tantæ foveæ et tam præruptæ [et tanta prærupta], tantæ rerum difficultates interjacent inter nos et finem nostrum. Via ipsa quæ per se arcta et ardua est, tantis spiritualium latronum insidiis obsessa est [obsidetur], tantos nos scopulos, tantæque fluctus transire necesse est, ut ignoremus quid eveniat antequam anchoram optato in*

littore collochemus. Et putamus nos de præteritis debere esse securus, et sine quotidiana cura, sine quotidiano timore et tremore diem nostrum debere transigere! Quis transiens super alicujus profundum fluminis per arcissimi pontis angustias, etiam si majorem partem inoffenso transierit pede, jam periculum evasisse se credat, cum in ultimo pontis spatio, si paululum titubaverit, casum quem in medio spatio vitarat, incurrat? Sic nos etiam, si magna pars vitæ istius videatur fuisse transacta, non ideo fiduciam præsumamus, cum adhuc periculum pars extrema minetur. Quis in acie positus ante finem certaminis, aut ante victoriæ securitatem arma deponat? Nemo ergo securum debere se esse judicet, antequam ad finem felici consummatione perveniat. Nec hoc nobis sufficere putemus ad plenam salutem, quod inter servos Dei vel habitatione censemur, vel nomine computamur, quod in salute vivere, quodque inter monachos psallere jubemur. Clamat enim nobis Dominus noster: *Non omnis qui dicit mihi: Domine, Domine, intrabit in regnum caelorum (Matth. v. 1)*. Hoc autem quare? quia non auditores legis justi sunt apud Dominum, sed factores legis justificabuntur (*Rom. 11*). Unde etiam si bene vixerimus, cursum nostrum stabilitate et perseverantia commendare debemus, in loco vocationis persistendo et proficiendo [forte proficiendo]. Vere dico etiam, si hic viginti aut triginta annos Domino impendissemus, cui utique totum nos scimus debere quod vivimus, et ut satis unum annum ageremus in sæculo, inestimabile esset quantum nobis de æternæ vitæ gaudiis fraudaremus, quia spes nostræ omnes in consummatione atque fine consistunt.

Quid mihi prodest si mihi sata viridantia in herbis spem messis ostendant, et me sub ipso falcis tempore subita vel aeris intemperies, vel pluviarum inundatio decipiat? quid mihi proderit, si vinea spem omnem in flore promittat, vel ferarum incuris, vel vastitas grandinis spem omnem in consummationem [in consummatione] subducat? Ideoque omnis prosperitas omnique laborum felicitas, in fine consistit. Cum autem etiam illis dolendum sit qui hinc post multa laborum stipendia, post aliquantum annorum profectum, aliquibus desideriis abstrahuntur: quid de illis erit qui hic quatuor aut quinque annos longissimum tempus credunt, et omnem reliquæ vitæ tractum in sæculi vanitate consumunt, cum etiam unus annus sæculi labores nostros in eremo acquisitos ita possit absumere, quomodo si mare magnum parvissimum intra se rivulam recipiat et absorbeat, atque ei nec nomen relinquat. Nescio ad quæ lucra velimus in sæculo vivere: nam cum hic grande putetur damnum non quotidie aliquid acquirere, illic grandis quæstus est putandus vel acquisita non perdere. Illic, inquam, grave detrimentum creditur, non quotidie proficere: ibi vero summa virtus est non perire. Ideoque si adhuc te-

^a Multo opus est fletus, multo g., multa contritione, ad s. ipsius cordis dolores; Tota a. incumb. est spir. compunctioni

noes ac pauperes sumus, hic aliquid consequi elaboramus. Si vero aliquid consecuti sumus, hic illud servare curemus. Hoc solum impendium [*compendium*] et gaudium erit, quod hic Domino vixeris, quia quoad hic consistimus, in arbitrio est cum velis ad sæculum declinare. Cum vero declinaveris, jam difficile ac pene impossibile erit ad locum istum vel cogitatione respicere. Quod si aliquis ideo securum se putat, de hoc loco aliquando posse discedere quod hic bene cucurrerit, quod hic multum laboraverit, hic talis hoc agit, quomodo si aliquis oneratam mercibus navem de portu solvat, et tempestatibus tradat, et ad scopulos atque ad saxa delorquet. Quanto itaque laboramus amplius, tanto cantiores esse debemus: proficientibus enim insidiatur inimicus, et ubi videt aliquam spem aut aliquam gratiam, ibi tanquam leo rugiens et circuiens ad invadendam prædam totus incumbit. Et ideo quia hic positus nocere non prævalet, vult aliquos minus cautos per cogitationes ac per diversas tentationes ex hoc loco quodammodo, quasi extra castra, producere et quasi de eminentissima [*de invictissima*] arce deponere; et cum deposuerit, velut de loco superiori configere, ut etiamsi navem mergere non potuerit, saltem ex detrimentis et damnis quæ abundant in sæculo, jucundissimam prædam referat. Mittit primum intentiones diversas, indignitates, animositates, ut dum homo quod semel destinarit, atque in furore definit, implere contendit, non cogitet damnum suum, non respiciat ad ruinam; et cum illum deposuerit, tunc ei in nihilum jam profutura penitudo succedit. Hic sumus, et tuti non sumus: aut enim cordis cogitationibus variis et improbis atque inhonestis agitamus; aut venenatis linguæ gladiis vulneramur, pro minimis et pravissimis rebus scandalizantes [*et pro minimis rebus scandalizamus*]. Interdum etiam, quod monachum non decet, in lites et jurgia prorumpentes, professionem nostram regulæ transgressione violamus, furtum inferre præpositis, imo animabus nostris, sub Dei oculis non timentes, cum hoc quod agere sub præsentia præpositorum veremur, sub Dei oculis committere non debeamus: non contenti sumus necessariis, sed rursus per cordis teporem abundantiam quam in sæculo reliquimus desideramus. Unde non satis prodest quod a nobis qualescunque facultates excussimus, quando ipsæ in nobis resident cupiditates. Inde est quod interdum de rebus pravissimis [*parvissimis*] excitamur, pro vilium rerum appetitu gravissimas contentiones movemus. Hoc quare? Quia licet reliquerimus in rebus exteriora bona, adhuc tamen in cordibus mala interiora retinemus. Et inter hæc quomodo exsultat adversarius noster, quando nos videt ad hoc maxima contempsisse, ut in minimis deformius vinceremur? Ideoque ea quæ foris posita intus animæ visceribus adhæserunt, radicibus evellantur [*evellamus*]. Unde et Apostolus non dixit: Aurum vel argentum radix est malorum omnium, sed magis, cupiditas divitiarum [*I Tim. vi*]. Et non solum divites, sed, Qui vo-

lunt divites fieri incidunt in laqueum ac tentationem. Rogat Apostolus non solum habentes, sed et qui ipsam habendi consequitur [*habendi intra se retinet*] voluntatem. Ideoque nihil proficit homo relinque do quod extra se habet, qui vitia intra se retinet. Itaque, ut dixi, fratres, hic sumus, et tuti non sumus. Et qui [*Et si*] intra muros positi vix resistimus, in sæculo expositi quid faciemus? Qualiter stare poterit in fluctu atque in ipso collectantium tempestatum impetu, qui tam graviter periclitatur in portu? Neque, in quantum possumus, stabilis simus in hoc tranquillissimo sinu [*portu*]; quia quamlibet tepidus in vacuum non currit, qui ad palmam consummationis perseverando pervenerit. Adjuvante Domino nostro Jesu Christo, qui vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA IX.

Fratres charissimi, ad hoc in istum locum convenimus, ut Domino nostro vacare possimus, non his rebus quibus noster delectatur inimicus. Certum est enim quod quando ea quæ ad sæculum pertinent loquimur, aut iniquis murmurationibus nos mordemus, ille horas nostras [*al. illic ora nostra*] Deo subtrahi, et sibi gaudet acquiri. Quid prodest quod nos pretiosis vigiliis laboribusque conficimus, et ea quæ maxime Deus noster in nobis desiderat non habemus? Hoc est, cor mundum et liberum ab istis minutis negligentibus quas qui non observat, paulatim defluit [*defluit*], et ad majora prolabitur [*Eccli. xix*]. Illud ergo imprimis habere studeamus, quod in nobis Deus noster exspectat: id est, suavem benignumque sermonem, mentem ab omni maledicto, ab omni malitia liberam, et devotam his quibus Spiritus sanctus offenditur, humilitati et quieti operam dantem. Hæc sunt præcipua sacrificia, hæc pingua holocausta, quæ in conspectu Domini in odorem suavitatis ascendunt. Hoc etiam maxime studeamus, ut illa quæ in honorem Dei nostri agimus, cum hilaris animo agamus, cum fidei gaudio et cum bonæ ac devotæ voluntatis affectu. Quidquid vero inviti atque compulsi facimus, noverimus nos ex eo non solum non habere profectum, sed maximum detrimentum. Faciamus alicui potenti viro obsequium solvere, quod utique superiores personæ a clientibus suis exspectare consueverunt, nonne si nos videret homo ille, debitum sibi officium invito atque extorto animo, et etiam cum quodam fastidio exhibere, nonne magis sibi factam injuriam judicaret, et exhonorari se potius quam excoli pronuntiaret, et hujusmodi negligenti atque indevoto offensam potius crederet referendam esse quam gratiam? Si ergo cultus nominis, devotionem, fidem, atque hilaritatem requirit, ubi interdum melior est ille qui colit quam qui colitur, ubi nullum fructum officiositas ipsa consequitur, sed hoc solum profectus est, si mereatur susceptus vocari: quanto magis nos in honore Dei nostri observare debemus, ne ad obsequia ejus indevoti atque compulsi, nec triestes atque ingrati invitique inveniamur, et non respecti? At Deus ad

munera quæ negligentia ac vili animo afferuntur non respicit. Non enim homini, sed illi potius fides nostra servitutam se esse vel ipsam impendisse animam, parum debet videre [videri] cujus obsequiis atque beneficiis etiam ipsi angeli in paradiso confitentur: cui postremo cum totum debeatur, nil tamen gratis solvitur. Pro hac ergo misera vita, laboribus et doloribus plena, in qua usus brevis est, et ipsa brevis semper incerta, contendimus in obsequiis homini placere, et pro illa, ubi jam nihil laboraturi sumus, non contendimus modo Deo devotum servitium impendere, quam utique vitam etiamsi auctori suo offerre dissimulet devotio voluntatis, continuo a nobis est exactura lex mortis; et quod non datur ex voto, solvi ut ex debito. Pro ista itaque vita dabit illam vitam quæ nec oculis potest cerni, nec tacita mentis cogitatione perstringi [pertingi]: quam utique consequi est facilius quam enarrare: cujus erit cursus sine termino, usus sine fastidio, refectio sine cibo, adiutorium sine defectu, requies sine nocte, otiositas sine senio^a, indeficiens sub vultu Dei claritas, et sub antiquis perpetuisque gaudiis semper nova jucunditas, et sine ullo amittendi periculo felicitas. Hujus ergo vitæ dulcedinem relinquentes, jam nunc de futuris sæculis [de futuris illius sæculi] quotidie cogitando, etiam in hoc corpore prægustare conemur, et exclusa de sensibus nostris sæcularium desideriorum amaritudine, quemdam beatitudinis illius dulcem sorem nostris cordibus attrahamus; et discussa omni torpore omnique pigritia, cujus mater est infidelitas, illa jam hilaritate, illa lætitudine Domino ac Deo nostro, illoque gaudio serviamus, quo gaudio ad munera sua invitante veniamus, præstante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in sæcula sæculorum^b. Amen.

ROMULIA X.

Videte vocationem vestram, fratres charissimi; Venire quidem ad eremum, summa perfectio est; non perfecte in eremo vivere, summa damnatio est. Quid prodest si in loco quies teneatur, et inquietudo in corde versetur? Si in habitatione silentium sit, et in habitatoribus vitiorum sit tumultus, et collectatio passionum, si exteriora nostra serenitas teneat, et interiora nostra tempestas? Solemus annos nostros et spatia temporum quibus nunc vivimus supputare: non te fallat, quicumque ille es, numerus dierum quos hic relicto corporaliter sæculo consumpsisti. Illum tantum diem vixisse te computa in quo voluntates proprias abnegasti, quem sine ulla regulæ transgressione duxisti. Illum tantum diem vixisse te computa in quo voluntates proprias abnegasti, in quo desideria resististi, quem sine ulla regulæ transgressione duxisti. Illum diem vixisse te computa quem non malitia, non invidia, non superbia contaminavit, quem non mendacii, non perjuria

^a Sine cibi adiutorio, requies sine noctis otio, ætas sine senio.

^b Sua ipso adjuvante veniamus, qui cum æterno

A culpa respersit. Illum diem vixisse te computa qui puritatis et sanctæ meditationis habuit lucem, quem non conversatio tenebrosa mutavit in noctem. Illum, inquam, diem applica ad vitam tuam, cujus lucrum venit ad animam tuam. Solemus etiam nobis de corporalium vigiliarum assiduitate blandiri, qui post vigillas, ac forte de ipsis vigiliis, ad obtreccationes, ad verbositates, ad murmuraciones egredimur. Nam qui se de choro psallentium ad comestationes inhonestas potationesque fortivas, non damnabili transgressione, sed abominabili utilitate subducit, multo esset levius, si sobrietate [ebriolentia] dominante dormiret. Et ille qui jejuniis oneratum et prægravatum pectus iracundiæ vel indignationis distractione circumfert, quia vino se abstinet, et in sensibus virus amarum amarissimæ discordiæ ebrietate turbatur; qui, inquam, exteriori et salutifera pocolorum parcitate se macerat, et interiora ejus mortiferum virus odiorum eructant, nonne in se propheticas voces dirigi, jam etiam in præsentia vita prædamnatus, intelligit: *Non tale jejunium elegi, dicit Dominus (Isai. LVIII)*. Vel illud: *Ex vinca enim Sodomorum vinum eorum, et vites eorum ex Gomorra; uva eorum uva fellis, et botrus amaritudinis in ipsis (Deut. XXXII)*. Ita autem interdum diabolus cum advertit animam fide vacuum et Dei timore nudatam, ita diversis passionibus inebriat mentem, ut quando maledicimus, aut irascimur, aut obtreccamus, quando hæc agimus, aliis nos nocere non nobis credamus. Sed non ita est. Nam uniuscujusque vitii malum in suum recurrit auctorem, sicut dicit sermo divinus: *Fili, si malus fueris, solus hauries mala tua*. Suam linguam maliloquis maculat, suum cor obtreccator exulcerat, suæ mentis lumen iracundus obæscat, suam invidiam animam velut linea corrumpit. Et sicut exulceratis parentibus nascuntur viperæ, sicut, inquam, nasci viperæ fetus diruptis matris [al. matrum] visceribus asseruntur, ita humana præcordia ipsis primitus quas conceperint passionibus dilacerantur. Illa (inquam) præcordia, de quibus vitiorum generatio serpentina profertur, ipsa primitus monstruosa partus fecunditate violantur. De tali partu dicit sermo divinus: *Ecce parturii iniquitatem, concepit dolorem, et peperit iniquitatem. Convertetur dolor ejus in caput ejus, et in verticem ipsius iniquitas ejus descendet (Psal. VII)*. His itaque a nostra ut pote circa vos ferventi charitate, quæ pro aliquorum negligentibus longo cruciabatur dolore, præmissis, et ex aliquo exoneratis pectoris æstibus, præcipimus, admonemus, atque etiam vos pro vobis (si tamen affectum præcipientis audire non dedignemini) obsecramus, ut de reliquo corrigatis mores, negligentias emendetis, ne ad vos postmodum non cum linguæ ac sermonis virga, sed cum his verberibus quæ obdurata deponunt corda veniamus. Elaborate, fratres charissimi, ut deinceps inter vos contentione laudabili ac meliori tandem æmulatione Patre et Spiritu vivit et regnat Jesus Christus per om. s. s.

certati. Unusquisque vestrum in opere Dei studeat esse promptior, in oratione frequentior, in lectione sollicitior, in castitate sit purior, in sobrietate sit pareior, in lacrymarum largitate profusior, in corpore honestior, in corde sincerior, in ira mitior, in mansuetudine moderatior, in risu rarior, in compunctione ferventior, in gravitate fundatior, in charitate jucundior. Et ideo nosmetipsos castigemus, quotidie ipsi nobiscum rationem de quotidiana conversatione faciamus. alloquatur se in secreto cordis unaquæque anima, et dicat: Videam si hanc diem sine peccato, sine invidia, sine obreccatione ac murmuratione transegi. Videam si hodie aliquid quod ad profectum meum, quod ad ædificationem aliorum pertinet, operatus sum. Puto quod hodie illum insipienter destruxi, hodie seniori meo inobediens fui, mentitus sum, perjoravi; ira vel gula victus sum. Plus hodie risi, plus cibo ac potu, plus otio ac somno quam decebat indulsi. Minus legi, minus oravi quam debui. Quis mihi reddat hunc diem, quem in vanis fabulis peridi? Ac sic, fratres, de omnibus negligentis nostris compungamur in cubilibus; id est in cordibus nostris. Si ita egeritis, nos quidem de profectu vestro lætificabimur, sed vos de acquisita salute gaudebitis. Nos vobis pro salutis vestræ acquisitione subdetis. Docet autem illius qui potens est pietas ut ita de sermone nostro proficiatis, ut nos vicissim vestris meritis adjuvetis, nobisque sitis et in presentis sæculo ornamentum, et in futuro præsidium. Adjuvante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per infinita sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XI.

Quod supplicante et quodammodo cum charitate jubente sancto patre vestro [nostro] fraternitati vestræ qualemcunque sermonem profero, non ex aliqua præsumptione hoc facio, sed ex vera et integra charitate. Et licet tam perfecti, Deo propitio, sitis, ut monitione nostra minime egeatis, tamen imperante charitate, quæ nescit timere, etiam quod optime vos implere novimus, suggerere et admonere cum vera humilitate et perfecta charitate præsumimus, non tamen sine verecundia. Cum nos nec idoneos noverimus esse discipulos, ad opus sanctum videamur excitare magistros. Cum simus tepidi, cogimur admonere ferventes. Cum simus peccatores, arguimus justos. Cum simus imperiti, doctos instruimus. Cum simus in pelago hujus mundi nimis fluctibus fatigati, ad eos qui ad portum jam feliciter pervenerunt prædicationis verba profertimus. Sed tamen, fratres, quia solent naves superatis et devictis pelagi fluctibus, etiam in portu tutissimo sæpe laborare et, nisi grandiscantela fuerit, pone submergi, cum summa humilitate et ingenti reverentia admonemus, ut quia vos Christus de omnibus capitalibus criminibus, tanquam de periculis fluctibus liberavit, in portu quietæ beatitudinis constituti, parvas negligentias et minuta peccata, quæ sic in animam conflant quomodo per minutissimas navis rimulas intentam [in sentina] guttæ concurrunt, cum omni vigilantia, Christo adjuvante, exhaurire jugiter festi-

netis. Nam quomodo navis, posteaquam pelagi fluctus evaserit, si in portu destinata [sentinata] non fuerit, de minutissimis guttis impletur et mergitur: sic et monachus, devictis et superatis sæculi tempestatibus et mundi hujus criminibus, quasi periculosos fluctibus, cum ad portum monasterii venerit, si subrepentina [subrepentia] et minuta et quotidiana peccata de animæ suæ sentina exhaurire neglexerit, in ipso portu naufragii discrimen incurrit. Sed dicit aliquis, Quomodo potest anima sentinari? Utiq; orando, jejunando, vigilando, veram charitatem, veram humilitatem et veram obedientiam exhibendo. Attendite, fratres, quæso vos, quomodo navis sentinatur a situla, sic anima ab omnibus malis oratione dominica liberatur, si dicat, et verum dicat: *Dimitte nobis debita nostra sicut et nos dimittimus debitoribus nostris (Matth. vi).* Qui enim omnibus in se peccantibus clementer indulserit, nullius peccati vestigium, nullius macula [in ipsius anima] remanebit. Attendite, fratres, diligenter considerate quod dixi, qui in se peccanti indulserit; non enim dixit, quod qui in Dominum [Deum] peccaverit, ipsi debeas indulgere; sed qui in te peccaverit, illi debeas veniam dare. Quod pejus est, aliquoties qui in nobis peccaverit, aut tarde, aut difficile veniam damus. Qui in Dominum deliquerit [Deum peccaverit], celeriter indulgemus. Sed si volumus juste agere, ille qui in Dominum peccavit, sine severissima distinctione non debemus penitus indulgere, ne dum illi per indiscretam pietatem remittitur, exemplum perditionis aliis præbeatur. In sua ergo se unusquisque ostendat esse clementem. Quia Dominus dixit: *Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittat vobis Pater vester caelestis peccata vestra (Matth. vi et xviii).* Quando vero in Domino [in Deum] aliquis peccatum præsumit admittere, distinctionem debet monasterialem sustinere. Et hoc bene et pio animo debet fieri, ut per spiritalem castigationem ita corrigatur in hoc sæculo, ut non pereat in futuro. Quia omne peccatum quod in hoc mundo non corrigitur, in futuro sæculo punietur. Sic enim de filio vel de servo Scriptura divina commemorat: *Tu, inquit, virga eum cædes, et animam illius de inferno liberabis (Prov. xiiii)?* Et ideo, sicut supra suggesti, non solum capitalia crimina caveamus, sed etiam pravas negligentias quotidie, quasi venena diaboli, respiciamus. Sunt enim nonnulli qui post religionis professionem, quia videntur exire de sæculo, nimia securitate solvuntur; et impletur in illis illa sententia Domini qua dicitur: *Utinam calidus esses aut frigidus; nunc autem quia tepidus es, incipiam te vomere ex ore meo (Apoc. iii).* Quid est quod dixit, Utinam calidus esses aut frigidus? hoc est dicere: Melius tibi fuerat aut in sæculo remansisse frigidum, aut in monasterio esse ferventem. Nunc autem quia ex de sæculo recessisti, et tamen fervorem spiritalem per negligentiam apprehendere noluisti, tepidus effectus ex ore Domini vix iterum recipiendus vomeris. Et ideo, fratres charissimi, cum Dei adjutorio sententiam divinam

Scripturæ diligenter attendite, qua dicitur: *Omni A custodia serua cor tuum (Prov. iv)*. Sicut enim gaudendum est de illo qui ad monasterium veniens, mansuetudinem, obedientiam et patientiam voluerit mitis et humilis exhibere: ita et e contrario lugendus est ille qui corpore tantum de sæculo exisse videtur, corde tamen in mundo aut remansisse infideliter, aut infeliciter rediisse cognoscitur, et pro humilitate profert superbiam, pro patientia iracundiam, contemptum pro obedientia; pro charitatis medicamento, malitiæ effundit venenum. Talibus convenit illa beati Petri vera et multum timenda sententia: *Melius, inquit, fuerat illis, non cognoscere viam iustitiæ, quam post cognitionem retrorsum converti (II Petr. II)*. Et iterum: *Canis reversus ad vomitum suum, et sus lora in volutabro luti*. Sed nec de talibus desperandum est, B fratres, quia potens est Deus orationibus vestris scintillam compunctionis accendere, et omnem sæculi voluptatem velut spinas et tribulos nequitiae, salubri igne consumere, illo utique igne de quo Dominus dixit: *Ignem veni mittere in terram, et quid volo nisi ut accendatur (Luc. XII)*? Orate ergo, fratres dilectissimi, non solum ut nobis Deus in nobis perseverantiam dignetur tribuere, sed etiam illos qui negligentem sunt jubeat de fovea sublevare, et de laqueis eruere. Si enim vobis orantibus et cum charitate consilium dantibus, quicumque sunt tepidi, et negligentes fuerint emendati, duplicatum vobis Dominus præmium et de vestra salute et de illorum correctione dignabitur repensare. Nam nec illi qui boni sunt se debent quasi de suis meritis extollere, nec illi qui negligentes sunt de Dei misericordia desperare; sed illi cum humilitate Dei dona custodiant, et isti cum grandi compunctione celeritas ad poenitiæ vel correctionis medicamenta confugiant, quia qui bonus est, si superbe cœperit, cito humiliatur; et qui superbus est, si se humiliat, per Dei misericordiam sublevatur. Tantum est ut non se permittat amplius durissimo diaboli iugo premi, nec nimia et periculosa dissimulatione in peccatis perseverans diutius obdurare; sed tam cito confugiat, ut in se peccati vestigium non relinquat. Optime calidis adhuc vulneribus malagma vel fibula apponitur, quia si velox fuerit ad cœlestem medicum intentio resurgendi, vestigium non poterit remanere collapsi, quia sub manu omnipotentis medici, et cito perit morbus, et velociter sanatur ægrotus. Iterum atque iterum rogo et admoneo vos, fratres, ut obedientiam, humilitatem atque charitatem, non solum senioribus et cœqualibus, sed etiam junioribus exhibere jugiter studeatis: quia quælibet bona Dei servus habere contenderit, omnia infeliciter perdet, si in illo humilitas et charitas non fuerit. Nolite murmurare, quia scriptum est (I Cor. x), quod murmurantes a serpentibus perierunt. Nolite detrabere fratribus, quia scriptum est: Qui detrahit fratri suo eradicabitur (Prov. xii). Nolite iracundiam in corde servare, quia scriptum est: Ira viri iustitiam Dei non operatur. Nolite vos invicem odio habere, propter illud quod scriptum est: Qui odit fratrem

suum, homicida est (I Joan. III). Sed opus non est ut diutius sanctam charitatem vestram verbis doceamus, quæ vos ad Christi gloriam operibus implere et cognoscimus, et gaudemus. Hoc solum specialiter petimus, ut qui vos in quietis et tranquillitatis loco collocare dignatus est, pro nobis, quos sæculi istius tempestates et innumerabiles fluctus affigunt, abundantius Domino supplicetis: ut si nobis, quia non meremur, gloria non detur, saltem vobis orantibus, peccatorum venia tribuatur, præstante Domino nostro Jesu Christo, cui est honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XII.

Si diligenter attenditis, fratres dilectissimi, vel venerabiles filii, evidenter agnoscitis quod nullus hominum sibi soli vivit, et nullus sibi soli moritur. Quod etiam Paulus apostolus similibus verbis confirmat dicens: *Quia nemo sibi vivit, et nemo sibi moritur*. Omnis enim homo quantiscunque exemplum sanctæ conversationis præbuerit, cum tantis et pro tantis ad præmia æterna perveniet. Et contra, qui exemplum malæ vitæ et perversæ actionis ostenderit quantiscunque suis malis moribus ad iniqua opera provocaverit, cum tantis et pro tantis perpetua supplicia sustinebit. Nos vero non solum exemplum male vivendi cæteris non præbeamus, sed etiam sancta et salubri admonitione ad humilitatem et charitatem vel obedientiam jugiter provocemus. Non simus de illis qui irascentibus vel furentibus quibuscunque fratribus aut sororibus malis consiliis solent pabulum superbiæ ministrare dicentes, quod non debeant tanto tempore abjecta se humilitate dejicere. Non simus de talibus qui per amarissimas linguas, non solum nolunt vulnerata curare, sed etiam quæ sana sunt vulnera contendunt: qui murmurando, detrahendo, per inobedientiam vel iracundiam non Christo servire, sed consueverant diabolo militare. Astutus enim et crudelis hostis diabolus, calliditate veteris artificii ac multiformis ingenii, animas quas semel, persuasione nequissima, desides ac tepidas vel negligentes effecerit, etiam in aliorum subversione eas sibi servare compellit, de quibus scriptum est: *Utinam calidus esses aut frigidus: nunc autem quia tepidus es, incipias te vomere ex ore meo (Apoc. III)*. Tales enim animas ad inobedientiam vel superbiam præparatas diabolus D omni lumine veritatis et charitatis excæcat, et quasi venator robustissimus, et aucups callidissimus, velut indices sibi ad capiendas, si potest, etiam sanctas animas aptat ac præparat. Quomodo aucupes facere solent, qui columbas quas prius cœperint excæcant et surdas faciunt, ut dum ad illas reliquæ columbæ convenerint, præparatis retibus capiantur: ita etiam hostis antiquus de tepidis clericis et negligentibus monachis vel desidiis virginibus exercere consuevit, ut cum in eis oculos patientiæ clauserit, ignemque compunctionis vel flammam veræ charitatis extinxerit, et de solo habitu religionis persuaserit gloriari, sicut jam dixi, ad aliorum perditionem, velut indices eos in exemplum proponit ac præparat. ut

dum illos simplices quique et minus solliciti imitantur, diversis laqueis vel retibus capiuntur. Isti tales non solum pro se, sed etiam pro aliis, quos per exemplum malæ conversationis de bono humilitatis et obedientiæ revocaverint, rationem sunt in die iudicii reddituri. Antiquus enim hostis, qui bonis semper invidere consuevit, primum servos vel ancillas Dei, quos tepidos ac negligentes esse cognoverit, persuadet otiosis fabulis occupari, murmurando vel detrahendo ad contumaciam provocare, et ad audiendam lectionem tardissimos reddere, ut cum in eorum cordibus velut callum et, ut ita dixerim, scorium teporis induxerit, ad quælibet opera mala sibi eos faciat præparatos, et omnibus vitiis vel negligentibus infelicitè servire compellat, secundum illud quod Veritas dixit: *Qui facit peccatum, servus est peccati (Joan. viii).* Et a quo quis superatur, ejus et servus efficitur (II Petr. ii). Sicut enim sanctæ et spirituales animæ, fervore charitatis accensæ, Spiritu sancto aguntur, et ad omne opus bonum jugiter præparantur, secundum illud quod Apostolus ait: *Quotquot in spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei (Rom. viii)*; ita e contrario, negligentes ac tepidi ab illo contrario spiritu possidentur de quo scriptum est: *Cum exierit spiritus immundus ab homine, vadit per loca arida quærens requiem, et non invenit; postea revertens invenit domum suam vacuum et scopis mandatam, et adducit secum alios septem spiritus nequiores se; et erunt novissima hominis illius pejora prioribus (Luc. xi)*. Hæc enim sine dubio patiuntur clerici, monachj, virgines, superbi, inobedientes, tepidi. Cum enim in primordiis conversationis suæ relicta sæculi conversatione, ad militiam sanctæ institutionis animo ferventi confugerint, per gratiam Dei evacuantur omnibus malis. Postea vero dum per negligentiam ac desidiam non opponunt studium, ut cum Dei adjutorio repleantur spiritualibus bonis, vitia quæ discesserant invenientes eos vacuos, cum multiplici [Forte add. comitatu] remeantes, compellunt eos redire ad vomitum suum. Sicut canis quando revertitur ad vomitum suum, odibilis fit, ita et peccator quando revertitur ad peccatum suum. De talibus terribiliter clamat apostolus Petrus: *Si enim fugientes coinquinationes mundi, his rursus impliciti superantur, facta sunt eorum posteriora pejora prioribus. Melius, inquit fuerat illis non cognoscere viam justitiæ, quam post cognitionem retrorsum converti ab eo quod illis traditum est sanctum mandatum. Contigit enim illis illud veri proverbii: Canis reversus ad vomitum suum, et sus tota in volutabro luti (II Petr. ii)*. Hoc illis evenit qui post abstinentiam ad gulam, post vigiliam ad somnolentiam, post humilitatem ad superbiam, post obedientiam ad contumaciam, post patientiam ad iracundiam, velut canis ad vomitum, et velut sus revertuntur ad luxuriam volutabrum. Et ideo qui se talem esse cognoscit, dum corrigendi tempus est, cum rugitu et gemitu ad vulnus superbiæ humilitatis medicamentum contendat apponere, contra murmurationis vel iracundiæ venenum adjectum obedientiæ festinet accipere. Et antequam anima illius multis peccatis obnoxia de hac luce discedat, remedium sibi in die

necessitatis acquirat, et lampadi suæ per superbiam extinctæ humilitatis et charitatis oleum, dum colligendi et emendi tempus est, præparare contendat: ut inter sanctas virgines, accensa virginitatis lampade, in vasculo animæ suæ oleo charitatis exuberet: quia penitus virginitas in corpore nihil proderit, si charitas vel humilitas a corde discesserit. Et hæc quidem observant animæ sanctæ, et quæ illis similes esse volunt, facere non desistunt. Aliæ vero quæ non spiritualiter, sed carnaliter vivunt, non humilitati, sed superbiæ infelicia colla submitunt; nec velut apes mella spiritualia colligunt, sed quasi vespæ crudelia venena diffundunt. Quando senioribus inobedientes existunt, quando flammis iracundiæ succeduntur, quando odium in corde reconduunt, quando B murmurationibus suis et se et alias vento superbiæ de portu obedientiæ excussas, et de tranquillitate patientiæ perurbatas, faciunt naufragare. Et quæ in primordiis conversationis suæ, relictis sæculi fluctibus, ad quietem monasterii confugerunt, nunc nimio furore superbiæ, in ipso portu, procellis iracundiæ naufragare probantur. Iste talibus meliores sunt illi qui sæculo servire videntur, quia multo melior est humilis conjugalitas quam superba virginitas. Et plus laudabiles sunt qui se in medio pelago, Deo auxiliante, custodiunt, quam illi qui in portu nimia negligentia vel securitate merguntur. Felices ergo sunt illæ animæ quæ ita cor suum diversis virtutum aromatibus, Christo donante, replere contendunt, ut ex ore illarum nunquam nisi charitas et humilitas, nunquam nisi castitas vel mansuetudo atque obedientia proferatur, unde et sibi æterna præmia, et aliis præbeant sanctæ conversationis exempla. Sicut, e contrario, infelices sunt, et miseræ et omni lacrymarum fonte lugendiæ, quæ i a malis moribus corrumpuntur, ut ex illarum ore vel cogitatione, non Christi medicamenta, sed diaboli venena procedant: quæ cum foris religioso habitu quasi pellibus ovium contegantur, velut lupi rapaces intrinsecus esse noscuntur, et serpentum vel viperarum more tandem sicam humilitatem habitu corporis demonstrare videntur, quando nulla castigatione corripuntur. At ubi vel levis admonitio adfuerit, tunc, falsa humilitate remota, apparebit celata superbia; et tunc in veritate cognoscitur quia aliud D proferebatur in ore, aliud abscondebatur in corde. Falsa humilitas fugebatur in corpore, et superbiæ virus tegebatur in mente. Hæc ergo omnia, timentes potius quam de vobis sinistrum aliquid sentientes, cum omni humilitate et paterna sollicitudine charitati vestræ suggestimus. Et ideo ante oculos vestros tepidorum negligentias proferre volumus, ut de his quæ in vobis munere divino collata sunt spiritualiter gaudentes, Deo gratias referatis; et pro me ac meis similibus, qui adhuc multis negligentibus premimur, jugiter Dei misericordiam supplicetis, ut cum ante tribunal Christi vobis pro perseverantia honorum operum corona tribuetur, nobis per intercessionem vestram vel peccatorum indulgentiam concedatur, præstante Domino nostro Jesu Christo,

qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in A
 sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XIII.

De duodecim remissionibus peccatorum.

Prima remissio est peccatorum, qua baptizamus
 in aqua, secundum illud quod scriptum est : *Nisi
 quis renatus fuerit ex aqua et spiritu, non potest vi-
 dere regnum Dei (Joan. iii).*

Secunda remissio est charitatis affectus, ut est
 illud : *Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit mul-
 tum (Luc. vii).*

Tertia remissio est, eleemosynarum fructus, se-
 cundum hoc : *Sicut aqua extinguit ignem, ita elee-
 mosyna extinguit peccatum (Eccli. iii).*

Quarta remissio, profusio lacrymarum, Domino
 dicente : *Quia flevit in conspectu meo, et ambulavit
 coram me tristis, non inducam malum in diebus ejus
 (III Reg. xi).*

Quinta remissio est criminum confessio, Psalmista
 testante : *Dixi, confitebor adversum me injustitiam
 meam Domino, et tu remisisti impietatem peccati mei
 (Psal. xxxi).*

Sexta remissio est afflictio cordis et corporis,
 Apostolo concolante : *Dedi hujusmodi hominem Sa-
 taæ, in interitum carnis, ut spiritus salvus fiat in die
 Domini nostri Jesu Christi (I Cor. v).*

Septima remissio est emendatio morum, hoc est
 abrenuntiatio vitiorum, evangelista testante : *Jan-
 sanus factus es, noli ultra peccare, ne quid tibi dete-
 rius contingat (Joan. v).*

Octava remissio est intercessio sanctorum, ut est
 illud : *Si quis infirmatur, inducat presbyteros Ecclē-
 siæ, et orent pro eo. Et multum valet apud Dominum
 oratio justi assidua (Jac. v).*

Nona remissio est misericordia fidei meritum,
 secundum hoc : *Beati misericordes, quoniam ipsi mi-
 sericordiam consequentur (Math. v).*

Decima remissio est salus aliorum, Jacobo apo-
 stolo affirmante : *Qui converti fecerit peccatorem ab
 errore viæ suæ, salvabit animam ejus a morte, et coo-
 periet multitudinem peccatorum (Jac. v).*

Undecima remissio est indulgentia et nostra re-
 missio, Veritate permittente [forte promittente] : *Di-
 mittite et dimittetur vobis (Luc. vi).*

Duodecima remissio est passio martyrii, spe
 unicæ salutis et indulgentiæ, latroni cruento respon-
 dente Domino : *Amen dico tibi, hodie mecum eris in
 paradiso (Luc. xxiii).*

HOMILIA XIV.

De die judicii.

(Admonitio 19 Felicitarii^a Arelatensis episcopi in codice
 Quintilliano.)

Audivimus, fratres, cum Evangelium legeretur,
 terribilem vocem, et metuendam pariter, et deside-
 randam Domini nostri sententiam. Terribilis est, pro
 eo quod dicit : *Discedite a me, maledicti*; deside-
 rabilis pro eo quod dicit : *Venite, benedicti Patris mei,*

^a Illic errore amanuensium nomen Felicitarii posi-
 tum est. Idem sentiendum de nomine Augustini

percipite regnum (Math. xxv). Quis enim audita hæc
 voce non contremiscat sinu et gaudeat? Quia Chri-
 stus servis suis promittit regnum, et peccatoribus
 ignem minatur æternum. Rogo vos, fratres charis-
 simi, ut lectionem istam attento corde audiatis, et
 memoriter retineatis. Qui enim istam lectionem di-
 ligenti mente attendit, etiamsi reliquas Scripturas
 minime intelligat, ista sola lectio sufficere potest ad
 omne opus bonum faciendum et ad omne opus ma-
 lum fugiendum. Attendite, fratres, quod Dominus
 illis qui ad dexteram futuri sunt promisit dicere :
*Venite, benedicti, quia esurivi, et dedistis mihi mandu-
 care.* Illis vero qui ad sinistram erant, dicturus est :
*Discedite a me, maledicti, quia esurivi, et non dedistis
 mihi manducare,* et reliqua. Non dixit : *Discedite a*
 me, quia furtum aut homicidium fecistis, et alia
 mala; sed ait, quia de substantia vestra pauperibus
 non dedistis. Sicut illos qui ad dexteram futuri sunt
 sola misericordia liberabit, ita eos qui ad sinistram
 sunt, sola avaritia condemnabit. Non ideo auditari
 sunt Venite, benedicti, quia non peccastis, nec illis
 dicturus est : *Discedite a me, maledicti, quia pecca-
 stis*; sed quia peccata vestra eleemosynis redimere
 voluistis. Nullus sine peccato esse potest, sed pec-
 cata sua omnis homo, Deo auxiliante, eleemosynis
 redimere potest. Dominus enim ait : *Qui esurientem
 non paverit, et nudum non vestierit, mittetur in ignem
 æternum.* Et si cum diabolo condemnatur qui pau-
 peri non dederit, ubi damnandus est qui tolerit alien-
 num? Si in inferno damnatur qui peregrinum non
 susceperit in domo sua, ubi damnandus est qui foras
 expellit? Si in ignem mittitur qui nudum non vesti-
 vit : ubi damnandus est qui vestitum exspoliavit? Te-
 nete vos, fratres, ad eleemosynam vel misericor-
 diam, quia eleemosyna non patitur operarium suum
 ire in tenebras. Sicut enim ait Daniel propheta : *Con-
 silium meum rex, peccata tua eleemosynis redime; et
 si neglexeris, sine causa ad cælum pulsabis (Dan. iv).*
 O anima, quæ intra carneos et fragiles parietes habi-
 tas, vigila, ora, pulsa, et quære (Math. xxiv). Vigila
 petendo, ora quærendo, pulsa erogando. Vigilanti tibi
 et petenti dicit Dominus : *Ecce adsum; et si transie-
 ris per ignem, tecum sum, et flamma te non combu-
 ret.* Quem orando si quæsieris, invenies. Dum
 pulsaveris erogando, Christus tibi aperit januas suas,
 ut possessor paradisi introeas. Et si adhuc hoc putas
 de fine mundi restare, vel tuum considera finem. Pau-
 latim enim subtrahuntur omnia bona quæ erant et
 accedunt mala quæ non erant. Scriptum est enim :
*Nudus exivi de utero matris meæ, et nudus ibo sub ter-
 ram (Job i).* Ideo fac eleemosynam, dum pretium in
 manibus habes. Dona tibi de tuo, quia labile est
 quod tenes et semper extraneum. Attende pre-
 tium tuum, respice Dominum tuum. Considera
 quale pretium pro te dedit, sanguinem suum pro te
 fudit : charum te habuit, quem tam chare redemit.
 Fuge exemplum divitis cujus canes Lazarus suis vul-

quod tribus mox homiliis invenietur præfixum.
 Erit.

neribus pavit, et non vivit dives. Quos utique carnis A natura similes, dissimiles fecerunt divitiarum, tamen mortui sunt pares, et apud inferos mutatae sunt vices. Tunc ait dives: *Pater Abraham, miserere mei. Dixit Abraham: Fili, recordare quia receperisti bona in vita tua, et Lazarus similiter mala; hic vero consolatur, tu autem cruciaris (Luc. xvi).* O homo, audis justam comparationem sententiarum, quia refrigerium non habet qui pauperi non dedit. Fratres mei, in manu Dei formati, audite vocem Domini, implete desiderium ejus, ut accipiatis hereditatem in regno Patris vestri. Ex servo enim factus es amicus. Contemne quod damnatus es, respice quod renatus es. Fac tibi artificem contra terrenum patrimonium, Deus offert caelum. Tunc dicit tibi, Pater et Dominus et amicus, cum fecisti caeleste commercium: *B Amen dico tibi, quod fecisti ex his minimis, mihi fecisti (Matth. xxv).* Quod ego accipio, nunc reddo centies tantum, imo milles centuplum et in futurum vitam aeternam, sicut per Joannem promisi, mille annorum convivium, et ad dexteram Patris regnum. Ideo rogo vos, fratres, ut unusquisque quantum valet, peregrino porrigat cum bono animo. Audi Dominum in Evangelio (*Luc. xxi*) dicentem de vidua quae quatuor nummos obtulit, majus omnibus misit: quia reliqui divites erant, et ex eo quod illis abundavit dederunt; illa vero totum quod habuit obtulit; et ideo meruit quod eam Dominus proprio ore collaudaret. Ideo unusquisque faciat quod praevalet: excepto victu rationabili et vestitu, quidquid superfuerit, laetus et hilaris pauperi tribuat. Quare laetus? quia parum dat et accipit multum. Porrigit nummum, et comparat regnum. Tribuit parvam pecuniam, et accipiet vitam aeternam: dat temporalia, ut mereatur aeterna. Porrigit caduca, et recipit sine fine mansura. Et si tibi dixerit homo fidelis: Da mihi unum aureum nummum, et reddam tibi solidos aureos centum? nunquid cum gaudio dabis unum, ut accipias centum? quanto magis quia tibi dicit Dominus, *Qui pauperi tribuit, Deo fenerat (Prov. xix)*! Da ergo Deo in terra, ut accipias in vita aeterna; ut cum veneris in conspectu angelorum ante tribunal aeterni Judicis, secunda et libera conscientia dicere possis: Da, Domine, quia dedi; fac misericordiam, quia feci. Ego implevi quod jurasti, tu redde quod promisisti. Et ibi audire merearis: *Venite, benedicti Patris mei, possidete regnum quod vobis paratum est ab origine mundi, praesente Domino nostro Jesu Christo, qui vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.*

HOMILIA XV.

De eleemosynis.

(Admonitio 20 Felicissimi Arelatensis episcopi in codice Quintiliano.)

Tobias ait: *Omnibus diebus vitae tuae Dominum habe in mente, et noli ambulare in viam iniquitatis. Ex substantia tua fac eleemosynam, et noli avertere faciem tuam ab illo paupere, ne a te avertatur facies Dei. Quomodo habueris, sic fac. Licet exiguum, ex*

^a Haec sunt Ecclesiastici xiv, 11 et 12, non apud Tobiam.

hoc ipso communica, et ne timueris. Cum facis eleemosynam, praemium bonum reponis tibi in die necessitatis, quia eleemosyna a morte liberat, et operarium suum non patitur ire in tenebras. Manus bonum est omnibus, quia faciunt eam coram summo Deo (*Tob. iv*). Salomon ait: *Qui miseretur pauperi, Deo fenerat et nunquam indigebit; qui autem avertit oculum suum a paupere, in penuria vinct (Prov. xix).* Eleemosyna et fide peccata purgantur. Sicut enim aqua exstinguit ignem, ita eleemosyna exstinguit peccatum (*Prov. xv; Eccl. iii*). Item Tobias: *Fili, cum habueris, benefac tecum et Deo dignas oblationes offer, memorare quod mors non tardat, concludat eleemosynam in sinu pauperum, et haec te liberabit ab omni malo.* Item psalmus: *Beatus qui intelligit super egenum et pauperem.* Item: *Dispersit, dedit pauperibus, justitia ejus manet in aeternum (Psal. cxl).* Dominus per prophetam ait: *Misericordiam magis volo quam sacrificium (Osee vi).* Item in Evangelio: *Thesaurisate vobis thesaurum in caelum. Ubi fuerit thesaurus tuus, ibi erit et cor tuum.* Item: *Qui dederit calicem aquae frigidae in nomine meo, merces ejus non peribit.* Item: *Qui fecit quod intus est, fecit et quod foris est. Verumtamen date eleemosynam, et ecce omnia munda sunt vobis (Luc. xi).* Paulus apostolus ait: *Vestra abundantia illorum inopiam suppleat. Qui parce seminat, parce et metet. Qui seminat in benedictione et de benedictione metet.* Joannes evangelista ait: *Qui habuerit substantiam mundi, et viderit fratrem suum desiderantem, et claverit viscera sua, quomodo charitas Dei manet in eo (I Joan. iii)?* Item: *Cum facis prandium aut caenam, noli vocare amicos aut divites, ne forte invitent te, et fiet tibi retributio; sed voca mendicos, et beatus eris, quoniam non habent unde retribuunt tibi, restituetur tibi in retributione iustorum.* Paulus apostolus ait: *Eleemosyna etiam si parva fuerit, ipsa voluntas sufficit si prompta fuerit; secundum quod habuerit, acceptum erit Domino (II Cor. vii).*

HOMILIA XVI.

De decimis.

(Admonitio 21 Felicissimi Arelatensis episcopi in codice Quintiliano.)

Dominus dicit in Evangelio: *Unam decimationem vestram distribuite.* Ipse per prophetam loquitur: *Inferte omnem decimam in horreum meum, ut sit cibus in domo mea, et probate me in his, dicit Dominus.*

Paulus apostolus dixit de filiis Levi: *Sacerdotium accipientes, mandatum habent decimas sumere a populo secundum legem, id est a fratribus suis; hilarem enim datorem diligit Deus.* Salomon dixit: *Alii dividunt propria et diviores fiunt; alii rapiunt non sua, et semper in egestate sunt (Prov. xi).* Jesus filius Sira dicit: *In omni dato, hilarem fac cultum tuum, et in exultatione sanctifica decimas tuas.* Da Altissimo secundum datum, et in bono orculo ad inventionem facito manuum tuarum, quoniam Dominus retribuens est, et hepties tantum reddet tibi. Augustinus dixit: *Decimae etenim tributa sunt egentium animarum*

^b Tributa sunt in redemptionem animarum.

Quod si decimam dederis, non solum abundantiam frugum recipias, sed etiam sanitatem corporum consequeris. Non eget Dominus Deus, non præmium postulat, sed honorem; Deus enim noster, qui dignatus est totum dare, decimam a nobis dignatur repetere, non sibi, sed nobis, sine dubio profuturam. Unde per prophetam dixit: *Primitias aræ tuæ et torcularis non tardabis offerre mihi. Si tardus dederis, peccatum est, quantum magis est non dedisse* (Exod. xxii). De negotio, de artificio, de quacunque operatione vivis, redde decimas. Cum enim decimas dando, et terrena et cœlestia possis munera promereri, quare per avaritiam duplici benedictione defraudaris? Hæc enim est Domini justissima consuetudo, ut si tu illi decimam non dederis, tu ad decimam revoceris. Dabis impio militi quod non vis dare sacerdoti. Benefacere Deus semper paratus est, sed hominum malitia prohibetur. Decimæ enim ex debito requiruntur, et qui eas donare noluerit, res alienas invasit. Et quantum pauperes in locis ubi ipse habitat, illo decimas non dante, fame mortui fuerint, tantorum homicidiorum reus ante tribunal æterni iudicis apparebit, quia rem a Domino pauperibus delegatam suis usibus reservavit. Qui ergo sibi aut præmium comparare, aut peccatorum desiderat indulgentiam promereri, redditus decimis etiam et de novem partibus studeat eleemosynam dare: ita ut de novem partibus, quicquid excepto rationabili vietu et vestitu super fuerit, non in luxuriam, nec in lucrum sæculare reservetur, sed in thesauris cœlestibus per eleemosynam reponatur. Quicquid enim nobis Deus dederit plus quam opus est, in nobis [forte non nobis] specialiter dedit, sed per nos aliis erogandum transmisit. Hæc enim, fratres, secundum consuetudinem vestram libenter audite, et Christo auxiliante, implere contendite.

HOMILIA XVII.

Fratres charissimi, ad memoriam revocemus quæ per sacras paginas in vestris cordibus audiuntur. Illud tamen scire et intelligere debemus, quod ante adventum Domini Salvatoris diabolus regnabat in mundo, et omnes populi, peccatores et justi, excentes de corpore, in infernum descendebant, propter originalia peccata quæ de Adam traximus: pro eo quod primus homo Adam in paradiso transgressus est mandatum Dei. Sed quia vidit Deus quod totus mundus perierat, misertus humani generis, misit Filium suum natum ex muliere, factum sub lege ut eos qui sub lege erant redimeret. Descendere dignatus est Filius Dei de sede Patris, hoc est Verbum in utero S. Mariæ semper virginis. In tanta humilitate venit, ut per humilitatem vinceret diabolum, mortis auctorem, et liberaret humanam genus per crucem passionis suæ. In cœlo cum Patre fulgebat, in terra pannis involutus in præsepio jacebat. Ille in Ægypto fugatus, ille in corpore circumcisis, ille a Joanne baptizatus, ille quadraginta diebus et noctibus jejunavit, deinde venit ad passionem. Ille pro nobis opprobria sustinuit, ille irrisiones, ille sputa,

A ille flagella, ille alapas, ille spinam coronam; ille in cruce suspensus, ille aceto potatus, ille lancea transforatus, et inclinato capite tradidit spiritum, et emanavit de latere ejus sanguis et aqua. Quid per sanguinem, nisi redemptio nostra? Quid per aquam, nisi baptismi sacramentum significatur? Unde Johannes apostolus dixit: *Tres sunt qui testimonium dant, sanguis et aqua et spiritus* (IJoan. v). Per sanguinem, redemptio peccatorum; per aquam, baptismi sacramentum; per spiritum, sanctificatio nostra. Videite, fratres, quam charos nos Dominus habuit, non auro, non argento, neque speciebus, sed de suo sancto sanguine nos redemit: peccatores, ut cum carne descendant in infernum; justi, ut cum carne percipiant regnum. Quia justum iudicium Dei erit, ut illa caro quæ hic peccavit et poenitentiam non egit, ipsa cum anima in igne crucietur. Similiter et illa caro, quæ hic propter Christum crucietur, ipsa et anima, cum Christo cum omnibus sanctis in paradiso lætetur. Et segregabit Dominus ad iudicium, justos ad dexteram, peccatores ad sinistram, et dicturus est peccatoribus: *Discedite a me, maledicti, in ignem æternum, qui præparatus est diabolo et angelis ejus* (Matth. xxv). O quam terribilem et metuendam vocem! Postquam audita ista vox fuerit, nullam remedium poenitentiae succurret. Semper istam vocem pertimescite, fratres, semper istam vocem ante oculos vestros ponite: unde Dominus in Evangelio dicit: *Orate ne fiat fuga vestra hieme vel sabbato* (Matth. xxiv). Ac si aperte dicat: Videte ne tunc queratis [tunc incipiat] peccata fugere, quando jam non licet ambulare. Et alibi ipsa Veritas dicit: *Zizaniarum fasciculos alligate ad comburendum. Zizania homines peccatores erunt. Peccatores homines habet incendere infernus. Peccatores homines erunt ligna inferni. Alligate fasciculos ad comburendum, hoc est, homicidas cum homicidis, adulteros cum adulteris, rapaces cum rapacibus, et qui hic similes fuerint in culpa ibi similiter alligati erunt in tormentis; et quanto majora commiserunt scelera, tanto ferventius saviet in illos ignis æternus. Nemo se circumveniat, fratres: omnia homo qui post baptismum mortalia crimina commiserit, hoc est homicidium, adulterium, furtum, falsum testimonium, vel reliqua crimina perpetraverit, unde per* D *legem mundanam mori poterat, si poenitentiam non egerit, eleemosynam justam non fecerit, nunquam habebit vitam æternam, sed cum diabolo descendet in tormenta. Proinde beatus Isidorus dicit: Nunquam Deus delinquentibus parcat, quoniam peccatores ideo flagello temporalis non castigat, ut in iudicium æternum puniendos relinquat; ac proinde est quod Dominus delinquentibus non parcat. Et beatus Augustinus dicit: Nulla peccata dimittit Deus inulta: hoc est, invindicata. Aut certe nos vindicamus per poenitentiam, aut certe vindicabit illa Deus per severitatem iudicii, qua dicturus erit: *Discedite a me, maledicti, in ignem æternum* (Matth. xxv). Et illa, certissime credite, fratres, quæ*

omnia homo quamvis peccator, quamvis criminosus sit, quantalibet mala perpetraverit, si pœnitentiam egerit et elemosynam justam fecerit, nunquam descendet in infernum, sed ab angelis elevabitur in cœlum. Unde Dominus dicit: *Non judicatur homo bis in idipsum* ^a. Apostolus dicit: *Quod si nos judicamus, a Domino non judicamur*; hoc est: ille qui in præsenti vita semetipsum per pœnitentiam judicat, ad iudicium iterum non rejudicatur, quia hic in præsenti vita terminatur. Fratres charissimi, semper finem nostrum attendere debemus, et quidquid contra Dei prœcepta gessimus, per fletum et lamenta reparemus. Unde Dominus Adam post peccata vocavit, *renovavit*, dicens, *Adam ubi es (Gen. iii)*? Hic omnipotens Deus signum dat, ut nos omnes post peccatum ad pœnitentiam revocet; et unde est expulsus per peccatum, revocatur filii per pœnitentiam. Et beatus Gregorius dicit: Quod si perfectam pœnitentiam agimus, non solum nostras culpas dimittit Deus, sed post culpas prœmia aeterna promittit. Et beatus Augustinus ait: Fratres charissimi, quidquid contra Dei prœcepta gessimus, hoc per pœnitentiam et lamenta reparemus: quia non requirit Deus quales antea fuimus, sed quales circa finem mundi stare debuerimus.

HOMILIA XVIII.

De pœnitentia agenda.

(Sequens sive homilia, sive sermo, admonitio aut aliud tale quiddam, hunc habet titulum in cod. Quintil.)

Exhortatio Augustini ad pœnitentiam.

Qui egerit veram pœnitentiam, et solutus fuerit a ligamento quo erat constrictus, et a Christi corpore separatus, et bene post pœnitentiam vixerit; post reconciliationem cum defunctus fuerit ad Dominum vadit, ad requiem vadit, et regno Dei non privabitur, et a consortio diaboli separabitur. Agens pœnitentiam dum sanus est, et cum reconciliatus fuerit, et bene vixerit, securus est. Et quid est post pœnitentiam bene vivere? Dico vobis: Abstinete, si vultis, ab ebrietate et a concupiscentia, a furto, a maliloquio, ab immoderato risu, a verbo otioso, unde redditori sunt homines rationem in die iudicii. Vis autem, frater, ab inferno liberari, et quod incertum est evadere? age pœnitentiam, dum sanus es. Si enim egeris veram pœnitentiam, et invenerit te novissimus dies, aut repentina mors, securus es. Concurrere omnino ad sacerdotem, ut reconcilieris. Si sic agis, securus es, eo quod accepisti pœnitentiam [egisti pœnitentiam] eodem tempore quando peccare potuisti. Si autem tunc vis agere pœnitentiam, quando peccare jam non potes, peccata te dimiserunt, non tu illa. O pœnitentia quæ peccata, miserante Deo, remittis, et paradiso reservas. O pœnitentia, quid de te nobis referam? Omnia adversa tu mitigas, omnia contrita tu sanas. O pœnitentia, rutilior auro, splendidior sole, quam peccatum non vincit, nec defectio superat, nec desperatio delet. Pœnitentia respuit avaritiam,

horroscit furorem, fugit luxuriam, firmat amorem, caleat superbiam, linguam continet, composit mores, odit mala, excludit vitia, superioribus supplex est, inferioribus subjecta est. In corde ejus contritio est, in ore confessio, in opere tota humilitas: hæc est perfecta et fructuosa pœnitentia. Sic pœnitenti præsente est Deus, esurienti nutritor est, sitiienti potator. O pœnitentia, misericordiæ mater et magistra virtutum, magna opera tua! lapsos sublevas, recreas desperatos, per te nobis Christus regnum cœlorum appropinquatum designat, dicens: Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum. Amen.

HOMILIA XIX.

Ejusdem S. P. N. Augustini de Pœnitentia.

(Reperitur et apud Ambros.)

Admoneo, fratres, in conspectu Dei, etc. Si autem agit pœnitentiam ex toto corde, sed si agat veram pœnitentiam ubi Deus vidit sicut cor David, quando increpatus a propheta graviter et post comminationes terribiles Dei, exclamavit dicens: *Peccavi*, et mox audivit, *Dominus abstulit peccatum tuum* ^b. Quantum valent tres syllabæ? Tres enim syllabæ sunt, peccavi; sed in istis tribus syllabis flamma sacrificii cordis ejus ad cœlum ascendit. Ergo qui egerit veraciter pœnitentiam, et solutus fuerit a ligamento quo erat constrictus et a Christi corpore separatus, et bene post pœnitentiam vixerit, post reconciliationem cum defunctus fuerit, ad Dominum vadit, ad requiem vadit, regno Dei non privabitur, et a diaboli populo separabitur. Qui autem positus in ultima necessitate ægritudinis suæ accepit pœnitentiam, et mox reconciliatus fuerit, et vadit, id est, exit de corpore: facior vobis, non illi negamus quod petit, sed nec præsumo quia bene hinc exit: non præsumo, non polliceor, non dico, non vos fallo, non vos decipio, non vobis promitto. Fidelis bene vivens securus hinc exit. Agens pœnitentiam dum sanus est et reconciliatus, et postea bene vixerit, securus est. Sed dicitis quid est, si bene vixerit; vel hoc nos instrue, sacerdos bone, ut hoc sciamus? Illud nescire te dicis, qui accepta pœnitentia ad horam transiit, nescire te dicis, facinora sua si relaxentur in die iudicii. Hinc nullam securitatem nobis das. Quid est bene vivere post pœnitentiam, doce nos. Dico vobis abstinere ab ebriositate, a concupiscentia, a furto, a malo eloquio, ab ipso immoderato risu, a verbo otioso, unde redditori sunt homines rationem in die iudicii. Ecce quam levia dixi, et omnia illa gravia et pesifera. Ecce aliud dico: non solum post pœnitentiam ab istis vitiis homo servare se debet, sed et ante pœnitentiam, dum sanus est: quia nescit si possit ipsam pœnitentiam accipere et confiteri Deo et sacerdoti peccata sua. Ecce quare dixi, et ante pœnitentiam melius. Agens vero pœnitentiam ad ultimum, et reconciliatus exierit, si securus hinc exeat, ego non sum securus. Pœnitentiam dare possum, secu-

^a *Natum 1, 9, legitur secundum LXX, οὐκ ἐκδικήσεται δι; ἐν τὸ αὐτό. Non vindicabit bis in id ipsum.*

^b *Audivit Dominus et abstulit peccatum ejus.*

ritatem dare non possum. Quod dico, attendite, ego istud planius expono, ne aliquis me male intelligat... Nunquid dico damnabitur? non; sed, liberabitur? non dico. Et quid mihi dicis, sancte episcopo? Quid tibi dicam nescio. Dixi, non præsumo, non promitto, prorsus nescio de Dei voluntate. Vis te, frater, a dubio liberari? vis quod incertum est evadere? age pœnitentiam dum sanus es. Si enim agis veram pœnitentiam dum sanus es, et invenerit te novissimus dies, currito [occurrito] ut reconcilieris. Si sic agis, securus es. Quare securus? Vis dicam tibi? Quia egisti pœnitentiam eo tempore quo peccare potuisti. Ecce dixi, quare securus es. Si autem tunc agere vis ipsam pœnitentiam quando peccare jam non potes, peccata te dimiserunt, non tu illa. Sed unde scis, inquis, si forte Deus mihi misereatur, et dimittat mihi peccata mea. Verum dicis, frater, verum dicis. Unde scio, et ideo tibi do pœnitentiam, quia nescio. At Ille inquit: Ergo dimitte causam meam Deo: quid tu me verbis affligis, et iudici me Deo dimittis? Illius iudicio te committo, cujus iudicio me commendando. Nam si scirem nihil tibi prodesse, non te admonerem, non te terrerem. Dux res sunt, aut ignoscetur tibi, aut non tibi ignoscetur. Quid horum tibi futurum sit nescio; sed do consilium, dimitte incertum, et tene certum. Et cum vivis, age pœnitentiam veram, ut cum veneris in iudicium Dei, non ab eo confundaris, sed ab eo in regnum ipsius inducaris, Amen.

ROMILIA XX.

Sermo sancti Augustini.

Frequenter diximus quod Christiani persecutionem patiuntur. Mundus iste in maligno positus est (Joan. v). Adversarius noster diabolus regnat in mundum, et nos putamus quod non patiamur persecutionem. Quæ enim res non persequitur Christianum? Miramur, si nos persequuntur alii, si Christo servire voluerimus, qui est omnium vita, et parentes nostri nos persequuntur. Quicumque dissimilis est nostri, persequitur nos et odio nos habet: et miramur, si alii nos persequuntur, cum ipsum corpus nostrum nos persequatur? Si comederò paululum, et corpusculum robustum fuerit, sanitas corporis mei persequitur animam. Quacunque me vertero, persecutio mihi est. Si videro mulierem, oculus meus me persequitur, cupit interficere animam meam. Si videro divitias, si aurum, si argentum, si possessiones: quæcunque videro et desideravero, hoc persequitur animam meam. Non putemus effusionem sanguinis tantum esse martyrium, semper enim martyrium est. Si adolescentem libido carnis persequitur, vult occidere et effundere sanguinem animæ. Sed quando periclitatur anima tua et in grandi periculo est constituta, tunc oportet jejuniis et orationibus in Dominum nostrum Jesum Christum animum firmiter stare, et non consentire morti. Si ergo sunt martyria in pacis tempore, sunt et negationes. Nemo ergo dicat, non esse martyrium: et martyrium eat, et negatio est. Ego hodie, qui videor esse monachus, si ruperò

A propositum meum, Christum negavi. Et et in pace Christum nego, in persecutione quid facerem? Si dum non torqueor nec exurer denego: si torquerer et exurerer, quid facerem? Quis enim plaga est que debeat ab amore Christi separare? Quod enim dicitur tibi hoc est: incendio ardebas, in oculeo pendebas, propter me torquebaris; et die's, non potui sustinere tormenta? Quomodo sustinuit Petrus? quem modo Paulus? quomodo martyres ceteri sustinuerunt? Habuerunt corpora sicut tu habes. O monache, qui jejunium fugis, putas te ignem fugere? qui ebrietati consentis, credis te evadere æream serpentem? Hoc ergo vidis dico, fratres, quoniam subit omni tempore martyria, sunt et prævaricationes. Dominique et Apostolus quid loquitur de viduis quæ secundos duxerunt maritos? Quid dicit? *Habentes damnationes, quia primam fidem irritam fecerunt* (1 Tim. v). Vidua quid dicit? o vidua, antequam mihi promitteres quid esses vidua, in tua erat potestate ut nuberes: ex quo tempore confessa es quod mihi permaneres, ex eo tempore mea esse coepisti; si volueris secundum maritum docere, me contempisti. Sic et tu, monache, antequam mihi promitteres, in tua erat voluntate facere quod velles: vox tua ligavit te mihi. Nunquid te compuli? nunquid ex necessitate fecisti? nonne liber eras? in tua fuit potestate promittere. Promisisti, et meus esse coepisti: meum nolo dimittas, non tibi libet dimittere quia necum habes causam. Promittere, tuum fuit; dimittere, non est tuum. Si dimiseris, non te habeo in illo gradu in quo te prius habui. Primum liber eras, de familia tua, non eras de familia mea; non eras ante oculos meos, non eras de ministris meis, tamen eras de familia mea; non eras mecum, sed tamen creatura mea eras. Ex quo militare coepisti, si recesseris, non te habeo de familia, sed certe fugitivum et prævaricatorem. Non enim invenies ubi me possis fugere. Ideo hoc totum dico, quia in nostra est potestate Deo promittere, non est in nostra potestate dimittere. Promisisti, præmium habebis; negasti, penam habebis [-ustinebis]; utrumque propter confusionem est. Dicimus iterum, atque iterum dicimus: Ecce ante oculos tuos via mortis, et via vitæ: elige quod volueris. Hoc totum dico, frater charissimi, ne quis de vobis putet se habere liberam potestatem discedere et perdescendere cum diabolo in inferum. Ergo ego, qui sum monachus, qui desiisse esse sæcularis, et factus sum monachus: aut monachus salvor, aut aliter non salvor. Ipse sanctus [beatus] Paulus quotidie clamabat, in voce Spiritus sancti: *Fratres, nolite errare: Deus non irridetur; quæ enim scinnaverit homo, hæc et metet; quoniam qui scminat in carne sua, de carne et metet corruptionem; qui autem scminat in Spiritu, de Spiritu et metet vitam æternam* (Gal. vi). Et iterum: *An nescitis, fratres, quia cui vos exhibuistis servos ad obediendum, servi ejus estis et cui obediistis, sive peccati in mortem, sive obediitionis ad justitiam* (Rom. vi). Ergo suggerit diabolus, et caro nostra adhuc de obligamentis sæculi, ut peccemus

et discadamus. Cogitemus ergo dies antiquos, et annos inter nos ante oculos nostros ponamus (*Psal. LXXVI*); et in poenitentia invocemus Salvatorem nostrum Dominum Jesum Christum, et ploremus dicentes: Domine Deus, qui non vis mortem peccatorum, sed magis ut convertantur et vivant (*Ezech. XVIII*), respice, Domine, secundum misericordiam tuam, super nos, et rumpantur funes inimicorum nostrorum, ut non pereamus. Respice, Domine, de sede sancta tua et de consistorio majestatis tuae, et tenebras cordis nostri radio tuae lucis expelle. Protege nos, Domine, scuto veritatis ac fidei tuae, ut diaboli jacula ignita non penetrent; ut quidquid illud est quod iniquitas nostra de te petere non sapit, id tu, Domine, pro virtute tua tribue, quo animas nostras salves a morte. Haec clamemus, et de Dei misericordia non desperemus: quia desperatio certa mors est. Si ergo monachus peccasti, ergo miser monachus es, tamen monachus es. Nullatenus nobis licet mutare propositum, sed in poenitentiae locum reverti. Nam in monasterio quidquid sunt servorum Dei, quidquid fecerint, si non propter usum necessarios, sed ornatus causa vel decoris alienus, extra iussionem senioris, corripiantur, quia et in hoc virum animos aegrotare cernimus, qui indumentis aut calcamentis, non usus, sed decoris causa, volunt hominibus placere. Deus autem haec manifestissime declaravit: *Omnis enim, inquit, arbor de fructu suo agnoscitur. Et: Non omnes qui dicunt mihi, Domine, intrabunt in regnum caelorum, sed qui faciunt voluntatem Patris mei, qui in caelis est, ipse intrabit in regnum caelorum (Math. VII).*

S. CAESARII ADMONITIO SEU CORRECTIO

AD EOS QUI UXORES HABENTES, ADULTERIA COMMITTERE NON ERUBESCUNT.

Arguit etiam illos qui ante uxores aut post uxores concubinas infelici consortio voluerunt adhibere.

Rogo vos, fratres charissimi, ut attentius cogitemus causam salutis nostrae, et ut illa omnia mala quae de futuro iudicio scripta sunt possimus evadere, et ad illam beatitudinem quae nobis promissa est possimus feliciter pervenire, quantum valemus viribus cum Dei adiutorio charitatem, justitiam, misericordiam, simul et castitatem servare tota intentione animi studeamus, ut ista tanquam caelesti et spirituali quadriga ad principalem paradisi patriam rapiamur. Eamus illic interim corde, ut, cum dies iudicii advenerit, aequamur et corpore; et in nobis impleatur illud quod Apostolus dicit: Nostra autem conversatio in caelis est; et illud: Cum Christus apparuerit vita vestra, tunc et vos cum ipso apparebitis in gloria. Nullam ergo de ipsis quatuor virtutibus minus quam expedit diligamus: quid enim prodest tibi, si charitatem habere videaris, et justitiam habere non velis? aut quis te adjuvare poterit, si misericordiam habere te dicas, et castitatem non habendo teipsum odio habeas, secundum illud quod scriptum est, Qui diligit iniquitatem, odit animam suam; et quia castitatem paucos valde habere velle

A cognoscimus, de ipsa nunc charitatem vestram attentius admonemus, propter illud quod scriptum est: Neque fornicarii, neque molles, neque masculorum concubitores, regnum Dei possidebunt; et illud: Neque adulteri, neque ebriosi regnum Dei possidebunt; sed quod prius est, multi sunt qui uxores videntur habere, et persuadente diabolo castitatem dissimulant custodire, sed ut cum suis aet cum alienis aciculis, libidinis furore succensi, ita adulteria committere non erubescant, ut nec Deum timeant, nec hominem reverentur; sed justum erat, fratres, et apud illos qui tales sunt deberent tam frequentes et tot sanctorum admonitiones nostrae proficere, ut nec de medicamentis sibi vulnera facerent, nec inde se occiderent unde se vivificare poterant; quia castigatio sacerdotis sicut obedientibus ad gloriam, ita inobedientibus oritur ad poenam; et quia illi, sicut iam dixi, nec Deum reverentur nec hominem metuent, vos qui Christo inspirante et fidem et castitatem fideliter custoditis, si quando aliquis tam sacrilega peccata committere cognoveritis, et senel et secundo et tertio castigatis, et si vos audire noluerint, nec colloquium cum illis habete, nec ad vestrum eos convivium convocetis, nec in aliorum mensis cibum cum illis sumatis; secundum hoc quod talibus ait Apostolus, cum huiusmodi hominibus nec cibum sumere, ut vel sic erubescant, dum se vident ab honestis et Deum timeantibus execrari. Si enim quod suggero non fuerit factum, quicumque ille est qui fratrem suum aut vicinam adulteria committere noverit, si illum arguere noluerit, particeps illius erit, dum illud quod scriptum est, Si videbas furem simul currebas cum eo, et cum adulteris portionem tuam ponebas; et illud quod Apostolus ait, Non solum qui faciunt ea, sed et qui consentiunt facientibus ea; illi autem qui adulteros nec ipsi arguant nec in notitiam sacerdotis secretius ponunt, suspicionem nobis faciunt quod illos ideo non arguant, quia ipsi talia peccata committant; mihi enim sufficit quod cum grandi dolore animae et infinito gemitu clamo; vos vero si et a vestris et ab alienis peccatis liberi esse vultis, nolite parcere talibus; aut si vos secretius et frequentius admonitione audire noluerint, facite hoc ad humilitatis nostrae notitiam pervenire, dum illud quod Dominus de peccatoribus in Evangeliiis dixit, Corripe illum inter te et ipsum solum, si te audierit, lucratus eris fratrem tuum; si autem non te audierit, dic Ecclesiae, id est, pone in notitiam sacerdotis; si nec Ecclesiam audierit, sit tibi tanquam ethnicus et publicanus. Sed quod pejus est, dum illi qui tantum malum committunt, ab aliquibus non solum non corripuntur, verum etiam palpanur et blande accipiuntur, ideo ipsa sacrilega crimina nutriuntur et sine ullo timore ac verecundia perpetrantur; sed nos timere debemus illud quod de Achar, qui de Jerico regulam auream furatus fuerat, scriptum est, quando pro unius hominis peccato super omnem Israel desavit ira Dei, nec quievit furor Dei a populo donec ille qui malum fecerat, Domino iubente, coereretur. Cum enim illi de quibus loqui-

mur uxores castas esse velint, qua conscientia nefanda adulteria committant, et dicunt sibi licere quod eis omnino non licet, quasi alia præcepta dederit Deus viris, alia feminis? Dicit quicumque ille est qua lege permittente crimina ista committat, cum a divina et humana lege omne adulterium punitur. Ideo tamen hoc malum non prohibetur, quia a multis committitur, sed quanto ab hominibus minus distinguitur, tanto magis divino iudicio gravius vindicatur. Nam illud quale est quod aliqui qui in hanc impudentiam prorumpunt, ut dicant hæc tam crudelia mala viris licere, et feminis non licere; nec attendunt quod et vir et femina regulariter sunt Christi sanguine redempti; et simul sacrosancto lavacro sunt abliti, sanguinem Domini simul accipiunt, et non est apud Deum discretio masculi et feminae, nec est personarum acceptor Deus. Ergo quod feminis non licet, similiter et viris non licuit unquam, nec licere poterit; sed quia infelix intrmissa est consuetudo ut si uxor inventa fuerit cum seruo, punitur; si autem vir eum multis anellis in libidinis cloaca volutatur, non solum non punitur, verum etiam a suis similibus collaudatur, et sibi invicem loquentes, quis amplius hoc fecerit cum risu et cachinno stultissimo confitentur. Sed istorum risus in die iudicii vertetur in planctum, et eorum joca vertentur in vulnera. Sed hoc illi faciunt qui futurum iudicium nec credunt omnino, nec metuunt. Ego enim cum libera conscientia clamo patiter et contestor, quia quicumque habens uxorem, adulteria commiserit, nisi ei poenitentia proluxa et uberes elemosynæ subvenierint, et a peccato ipso non cessaverit, et si quomodo fieri solet, subito mortuus fuerit, in æternum peribit. Nec illi nomen Christianum proderit, quia non solum non perfecit quod Dominus præcepit, verum etiam contra ejus præcepta scelera perpetravit. Cum enim etiam uxorem, excepto desiderio filiorum, agnoscere peccatum sit, quid de se cogitant, aut quam spem sibi promittere possint, qui conjugia habentes per adulterium hoc sibi præparant unde ad inferni profunda descendant, nec volunt Apostolum audire dicentem, Tempus breve est; reliquum superest, ut qui habent uxores tanquam non habentes sint; et illud, Ut sciat unusquisque vas suum possidere in honore et sanctificatione, non in passione desiderii, sicut et gentes quæ ignorant Deum. Considerate quia qui uxoribus, excepto desiderio filiorum, utuntur, si assiduas elemosynas non dederint, sine peccato esse non possint, et si hoc de matrimonio legitimo dicitur, putas quid de illis futurum sit in die iudicii, qui aut publica aut occulta adulteria committere sine ulla divini timoris consideratione præsumunt? de quibus scriptum est, Peccatores et adulteros iudicabit Deus; et illud Apostoli quod jam supra dictum est, Neque adulteri regnum Dei possidebunt. Quid tibi prodest, infelix, quicumque ille es, quod Christianus vocaris, si per peccatum adulterii a regno Dei excludi merueris? et hoc rogo, fratres charissimi, et admonco charitatem vestram, ut quicumque uxores accepturi sint, virginita-

tem usque ad nuptias custodiant; quia quomodo nullus est qui sponsam violatam velit accipere, sic nullus se debet ante nuptias adulterina commixtione corrumpere; sed quod pejus est, plures sunt qui sibi concubinas adhibent, antequam uxores accipiant, et quia grandis multitudo est, excommunicare omnes non potest episcopus, sed cum gemitu et multis suspiriis tolerat, et expectat si forte pius et misericors Dominus det illis fructuosam poenitentiam per quam possint ad indulgentiam pervenire. Et quia hoc malum in consuetudinem est missum, ut putetur non esse peccatum, ecce coram Deo et sanctis ejus profiteor quia, sive ante uxorem, sive post uxorem, quicumque sibi concubinam adhibuerit, adulterium committit; et hoc pejus est adulterium: quia, cum nulla ratione liceat, publice hoc sine ulla verecundia quasi ex lege committit. Denique etiam ex hoc cognoscimus non leve esse peccatum, ut quoscumque ipsæ concubinae conceperint, non liberi sed servi nascantur, unde enim post acceptam libertatem hæreditatem patris nulla lege et nullo ordine permittuntur habere? Etiam videte utrum sine peccato esse possit, ubi generosi decus sanguinis ita humiliatur, ut de hominibus nobilissimis servi nascantur. Nam in tantum grave peccatum est, ut in civitate Romana qui voluerit uxorem ducere, si se virginem non esse cognoscit, ad accipiendam benedictionem nuptialem venire penitus non præsumit; et jam videte quam durum sit ut cum illa quam optat ducere, benedictionem non mereatur accipere. Sed quando suggerimus ista, timeo ne sint aliqui qui nobis potius quam sibi velint irasci. Sermo enim noster quasi speculum charitati vestrae proponitur; et ideo quomodo matrona, quando speculum attendit, in se potius quod totum viderit corrigat, et non speculum frangit, ita et unus quisque vestrum quoties in aliqua prædicatione cognoscit feditatem suam, justum est ut magis se corrigat quam contra prædicationem velut contra speculum velit irasci. Sicut et illi qui aliquas plagas accipiunt, magis volunt vulnera curare quam medicamenta contemnere; ne ergo etiam ex hoc aliquis dupliciter peccet, si contra spiritalia medicamenta irasci voluerit, non solum patienter, sed etiam libenter accipiat quæ dicuntur: quia jam ex alia parte a malo cognoscitur declinare, qui salubrem castigationem voluerit libenter accipere; et cui mala sua displicent, jam illi et quæ bona sunt placeant, ac sic quantum se a vitis separaverit, tantum se virtutibus propinquabit, quod ipse præstare dignetur qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXI.

Ad monachos.

Scimus quidem spiritali militiæ cui nos mancipavimus magnam esse in futurum repositam remunerationem. Sed si bene respiciamus in hoc ipso opere quod agamus [Forte agimus], quodammodo etiam in præsentiarum partem præmii possidemus, etc.

HOMILIA XXII.

Ad monachos.

Ad hoc ad istum locum convenimus, fratres, ut Domino nostro vacare possimus, non his rebus quibus noster delectatur inimicus. Certum est quod quando ea quæ ad sæculum pertinent loquimur, etc.

HOMILIA XXIII.

Ad monachos.

Videte vocationem vestram, fratres charissimi (I Cor. I, 26). Venire ad eremum summa perfectio est; non perfecte in eremo vivere, summa damnatio est. Quid prodest, si in loco quies teneatur, et inque-

A tulo in corde versatur? Si in habitatione silentium sit, etc.

HOMILIA XXIV

Ad monachos.

Ait quodam loco sermo divinus: *In diebus solemnitate vestrarum affligite animas vestras* (Lev. xvi, 29; xiii, 27). Quare hoc dixit? Quia jejunia et vigiliæ et sanctæ afflictiones humilia [Al. humiliata] corpora macerant, sed maculata corda purificant, etc. *Has homilias videtis Patrologiæ tomo L, inter Opera S. Eucherii, cui etiam ascriptæ sunt, coll. 844, 848, 855, 857.*

OPERUM PARS ALTERA.

OPUSCULA ET EPISTOLÆ.

DE CANONIBUS OBSERVANDIS.

CONSTITUTIO SANCTORUM EPISCOPORUM QUI IN CIVITATE ARELATENSI CONVENERUNT.

TITULI CANONUM.

- I. *Ut diaconus ante viginti quinque annos, et sacerdotes ante triginta non ordinetur.*
- II. *Ut laicus ante annum conversionis non ordinetur.*
- III. *Ut pœnitentes et digami non ordinentur.*
- IV. *Ut qui clericum alienum susceperit, communionem privetur.*

VETERES TITULI,

Vel sententiæ hujus Conc. ex vetusto Cod. Lucen. 490.

Ex Concilio Arelatensi.

Ante 25 annos ætatis non ordinetur diaconus.

Episcopus, presbyter, diaconus non ordinetur, nisi anno uno conversi fuerint.

PRÆFATIO.

Cum in voluntate Dei ad dedicationem basilicæ Sanctæ Mariæ in Arelatensi civitate sacerdotes Domini convenissent, congruum eis et rationabile visum est, ut primum de observandis canonibus attentissima sollicitudine pertractantes, qualiter ab ipsa ecclesiastica regula servaretur, salubri consilio definirent.

CANONES.

I. Et quia in ordinandis clericis antiquorum Patrum statuta non ad integrum, sicut expedit, observata esse cognoscuntur, ne forte quorumcumque importunis et inordinatis precibus sacerdotes Domini fatigentur, et ea quæ toties sunt præcepta transgredi compellantur, hoc inter se observandum esse definiunt, ut nullus episcoporum diaconum, antequam viginti quinque annos impleat, ordinare præsumat. Episcopatus vel presbyterii honorem nullus laicus ante præmissam conversionem, vel ante triginta ætatis annos accipiat.

B II. Et licet de laicis prolixiora tempora antiqui Patres ordinaverint observanda, tamen quia crescente ecclesiarum numero, necesse est nobis plures clericos ordinare, hoc inter nos sine præjudicio duntaxat canonum convenit antiquorum, ut nullus metropolitanorum cuicumque laico dignitatem episcopatus tribuat, sed nec reliqui pontifices presbyterii vel diaconatus honorem conferre præsumant, nisi anno integro fuerit ab eis præmissa conversio.

III. Nullus pœnitentem, nullus digamum, vel interuptarum maritum, in prædictis honoribus audeat ordinare. Et licet hæc jam prope omnium canonum statuta contineant, tamen ne cui sacerdotum supplicatum, sicut jam dictum est, importunitas vel suggestio iniqua subripiat, necesse fuit ut nunc severiorem regulam sibi velint Domini sacerdotes imponere. Et ideo quicumque ab hac die, contra ea quæ superius sunt comprehensa, clericum ordinare præsumperit, ab hac die, qua hoc ei potuerit approbati, anno integro missas facere non præsumat. Quam rem si quis observare noluerit, et contra consensum fratrum faciens, missas celebrare præsumperit, ab omnium fratrum charitate se noverit alienum: quia dignum est ut severitatem ecclesiasticæ disciplinæ sentiat, qui toties salubriter a sanctis Patribus instituta observare contemnit.

IV. Et si forte aliquis clericorum, regulam disciplinæ ecclesiasticæ subterfugiens, fuerit evagatus, quicumque eum susceperit, et non solum pontifici suo non reconciliaverit, sed magis defensare præsumperit, Ecclesiæ communionem privetur (21 quæst. 5. *Si forte aliquis*).

SUBSCRIPTIONES EPISCOPORUM.

Cæsarius in Christi nomine episcopus definitionem hæc sanctorum fratrum meorum, vel meam, relegi